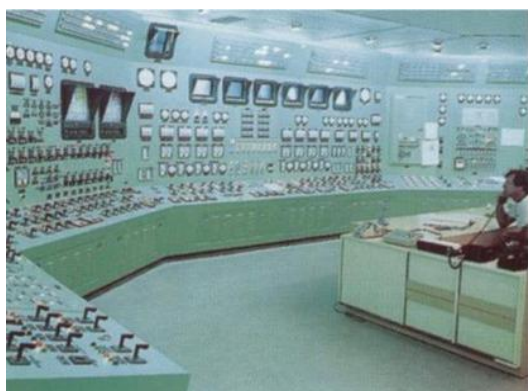

דעת פוסקי הדור בענין

שימוש בחשמל בשבת

מהדורה חדשה זו כוללת דעת גדולי בני עדות המזרח

העתק מתיאורי חברת החשמל על אופן ייצור החשמל בתחנות הכח שברשותם - עדכני משנת תשע"ג:

"האנשים עובדי החברה הם הם הדלק האמיתי המניע את מפעל ייצור החשמל הענק באתר. כמעט כל מקצוע ותחום התמחות מיוצגים בצוות הענק, המפעיל 24 שעות ביממה את האתר. מאות עובדים מאיישים קשת רחבה של מקצועות באתר: חלקם מטפלים בפחם, פורקים מובילים, עורמים וטוחנים. אחרים עסוקים בחשמל במתח גבוה, ונדרשים למערכות מיוחדות ואמצעי בטיחות חריגים. מומחי כימיה דוגמים את הפחם, את המים, הגזים ושמני הסיכה. אחרים עוסקים במלאכה לצד טורבינות הענק או הדודים הלוהטים. על כל אלה מנצחים המפעילים מחדרי הפיקוד והבקרה המתקדמים בתחנה. בנוסף לתפעול השוטף, עוסק חלק מעובדי האתר בתחזוקה, בין אם תקופתית ומתוכננת מראש, ובין אם מיידית, כדי למנוע השבתה פתאומית. מעשה ייצור החשמל הינו מחייב ומפרך, ואינו נעצר לרגע. מאות עושים במלאכה, וכל חידושי הטכנולוגיה והמערכות הממוחשבות אינם מפנים את ידיהם ולו לרגע".

להשיג ולתרומות

054-8474060

08-9766626

מהדורת חשון תשע"ג

תוכן הענינים

ד.....	הקדמה
ו.....	תיאור מערכת החשמל בזמנינו - ספר שבות יצחק
יב.....	דברי החזו"א זצ"ל
טז.....	הגרי"ז זצ"ל
יז.....	הגרא"ז מלצר זצ"ל
יח.....	הכף החיים זצ"ל
יח.....	הגרי"ח זוננפלד זצ"ל ורבני הבד"ץ עדה"ח
כ.....	הג"ר צבי פסח פראנק זצ"ל
כב.....	הבאר משה זצ"ל – בירור דעת המהרי"ץ דושינסקי זצ"ל
כג.....	הגרי"י קניבסקי זצ"ל
כד.....	האגרו"מ זצ"ל
כה.....	הגר"צ אבא שאול זצ"ל
כו.....	הגראמ"מ שך זצ"ל
כז.....	המנחת שלמה זצ"ל
ל.....	הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל
לא.....	המנחת יצחק - הג"ר יצחק יעקב ווייס זצ"ל
לב.....	הג"ר מאיר בראנדסדארפער זצ"ל
לג.....	הציץ אליעזר זצ"ל
לד.....	הנהגת הבבא סאלי זצ"ל
לה.....	הג"ר עזרא עטיה זצ"ל
לו.....	האז נדברו זצ"ל
לז.....	הגרי"ש אלישיב זצ"ל
מא.....	הגר"נ קרליץ שליט"א
מג.....	הגר"ח קניבסקי שליט"א
מה.....	הגראי"ל שטיינמן שליט"א
מו, מב.....	הג"ר שמעון בעדני שליט"א
מז.....	הג"ר מסעוד בן שמעון שליט"א
מח.....	ספר ילקוט יוסף - להגר"י יוסף שליט"א
נ.....	הג"ר יצחק רצאבי שליט"א
נא.....	מכתבים מגדולי ישראל

מעשה שהיה ?

השעה אחת ומחצה, בצהרי שבת חמימה ולוהטת. ר' פנחס שליט"א עולה על יצועו לקיים "והשינה משובחת - כדת נפש משיבת", לאחר שנעל את דלת חדרו מפני המולת הילדים ברחבי הבית. להנמכת קול ההמולה מצטרף כמובן המזגן אשר הופעל מבעוד-מועד ע"י שעון שבת, להשרות אוירה נעימה בחדר השינה. עונג שבת במיטבו.

ר' פנחס מהרהר בסיפוק על תחושתו העילאית בש"ק זו, לאחר שעמדו - השבוע בגבורה, הוא וזוגתו תחי', בנסיון שניסה היצר לגרום לרמיסת השבת ח"ו על ידם. היה זה כאשר אחד מאתרי הנופש, הזמין לבא בשעריו את ציבור היראים לדבר ד', והוריד מאד את המחירים. כמובן שבהתחלה הדבר קרץ מאד לר' פנחס ולנוו"ב, אשר אינם משופעים בממון מיותר (בלשון המעטה). אך ר' פנחס לא הלך שבי אחר ההצעות הקוסמות, עד שבירר דברים לאשורן, וכאשר נודע לו שאתר זה הינו מחלל שבת בריש גלי, ורק עקב עונת הנופש של בני התורה החליטו בעלי האתר "להתחשב" ולהוריד את המחירים כדי למשוך קליינטים, לא היססו הוא ורעייתו כלל, והודיעו לילדים שאנו בס"ד לא נלך לאתר זה, ועי"ז נקיים באותם ימות-החול מצות זכירת שבת קדש.

כמו"כ צפה ועולה במחשבתו קניית ארון השירות, כאשר הגיע לחנות, הציעו עבורו את המותג האיכותי ביותר, אך מששם אל לבו שמדובר בחברת ייצור המחללת ורומסת את קדושת השבת, אמר בבטחה לבעל החנות כי מעדיף הוא את החברה אשר פחות מומלצת מבחינת טיב, וזאת כדי שלא ליהנות חלילה מחילול שבת, ושלא לחזק ידי עוברי עבירה. "עם מקדשי שביעי - כולם ישבעו ויתענגו מטובך" מתנגנים הזמירות במוחו, והוא נם בשלוה על יצועו, מבלי להעלות על דעתו את המתרחש כעת בתוככי קורות ביתו...

באותן דקות ממש, בעיצומה של השבת, אי שם במרחק כמה וכמה פרסאות, בתחנות-כח לייצור חשמל, יושבים מספר פקידים מול מסכי המחשבים, ובודקים שהכל מתנהל כשורה. והנה, כצפוי - נרשמת עלייה חדה בצריכת החשמל, עקב הפעלת המזגנים באלפי בתי ישראל בשעות מנוחת הצהריים כחום היום, והוראות העבודה ברורות.

ראשית כל, חובה להגביר את ייצור החשמל בטורבינות, כדי שחברת החשמל תעמוד בעומס, ולשם כך ממהרים מאות עובדי המשמרת אל הטרקטורים, כדי להביא את הפחם הדרוש להפעלת הטורבינות, אח"כ מפעילים הם את הטורבינות, מאתרים תקלות שצצות פה ושם ומתקנים אותם. עוד מספר פעולות "הכרחיות" נעשות לדאבוננו ע"י אותם שלא זכו לאורה של תורה, עד שהעניין נמצא בשליטה מלאה מבחינת החברה, למעט מעקב אחרי רמת הצריכה וניווט פעולת הטורבינות לפיה, ותיקונים המתחדשים במהלך היום.

וכך ממשיך החשמל לזרום בבתי רבבות אלפי ישראל, עד שמגיע לקורות ביתו של אותו ר' פנחס מיודענו, אשר נמנע מלחזק ידי מחללי שבת, אך מבלי שימת לב נותן כעת גיבוי עקיף לחילול שבת המוני, תוך מנוחתו על ערש יצועו לכבוד שבת מלכתא...

[הדברים אמורים כמובן, גם בהנאה מחימום הבית בימות הגשמים, דבר המגביר באופן משמעותי את צריכת החשמל כידוע, וגורם להרבות חילולי שבת ר"ל, ואפילו תאורה וכיו"ב].

ועמך כולם צדיקים, וכמובן שאין עולה על דעת אף אחד מאיתנו - החרדים אל דברו יתברך - לחזק ידי עובדי עבירה, אלא שמתוך חוסר ידיעה המושרש בתודעת הציבור בטעות מזה שנים, חושבים רבים כי כל העבודות המבוצעות בחברת החשמל נעשות באופן אוטומטי לגמרי, או שכל הפעולות המבוצעות נצרכות המה לפיקוח נפש וכיו"ב, אמנם בתוך הקונטרס יתבאר שכיום נודע בבירור שאין המציאות כן.

מטרת קונטרס זה, א' לבאר המציאות כפי שנתבררה כי בחברת החשמל אין הדברים נעשים באופן אוטומטי ורק פעולות תיקון הכרחיות נעשות בידיים, כמו שחשבו רבים במשך שנים (ע"י הונאת עובדים מחברת החשמל עצמה), אלא נעשות מלאכות רבות בשבת קודש לפי חישובי הצריכה, וכאשר עולה רמת הצריכה מגבירים את ייצור החשמל תוך חילול שבת המוני ומחפיר רח"ל. ב' לבאר ולהראות כי רבים מגדולי הפוסקים בדור הקודם ובדורינו בדיעה אחת כי השימוש בחשמל בשבת בא"י יש בו משום הנאה ממעשה שבת ועוון חמור של חילול ד'.

וזאת למודעי, כי כמו שלא יתכן לומר שמרן החזו"א הוא אשר חיבר את הלכות תרו"ם ושביעית וערלה וכיו"ב, כך לא יתכן לומר שהחזו"א הוא אשר המציא מעצמו הלכה זו שאין להשתמש בש"ק בחשמל שיוצר ע"י מחללי שבת.

אלא מאי? בתוככי א"י לא היו יהודים מרובים, מחמת גלות עם ישראל מארצו, ורוב גדולי האחרונים היו בחו"ל. לכן לא האריכו בביאור המצוות התלויות בארץ, עקב כך שלא היו מצוות אלו שכיחות אצלם, ועסקו בהוראה לעם אשר בגולה את הדרך ילכו בה בהלכות המצוות בין העמים. וכאשר עלה ארי מבבל והתחיל היישוב לפרוח בא"י, אזר כגבר חלציו, להכנס בעובי הקורה, כדי להורות דעת את העם במצוות התלויות בארץ, ולהעמיד הדת על תילה.

וה"ה לעניינינו, בחוץ לארץ - אף לאחר שנתגלתה דרך הפקת החשמל, היו הפעולות מבוצעות ע"י גויים [וכמו שיש היום תחנת כח ברובע המוסלמי בעיר העתיקה], ולכן לא מצאנו בזה דברים מפורשים בפוסקים הקדומים. אך מאז שייצור החשמל בארה"ק הופקד בידי בני-ישראל ואף בש"ק ר"ל, עוררו החזו"א ודעימיה על חובתו הקדושה של כל אחד לנפשו, להישמר משימוש בחשמל המיוצר ע"י חילול ש"ק.

**תיאור מערכת החשמל בזמנינו
מספר שבות יצחק**

פרק יט

בדין השימוש בחשמל בשבת בארץ ישראל

בפרק זה יתבאר נידון השימוש בחשמל בשבת כפי הדרך שמייצרים אותו עתה, אך לפני בירור ההלכה יש לתאר את תהליך ייצור החשמל בארץ ישראל.

א. תאור המערכת

ייצור זרם החשמל נעשה ע"י הרתחת מים לחום גבוה ע"י דלק נוזלי או פחם והפיכתם לקיטור המגיע לחום של למעלה מ-500 מעלות, קיטור זה מוזרם בלחץ רב על כפות טורבינה [מיתקן דמוי מאורר ענק] ומסובב אותן ובעקבותיהן מסתובב בגנרטור סליל מתכת בין שני קטבים של מגנט [3000 סיבובים בדקה] וע"י תנועה זו נוצר הזרם. הגנרטור עם מערכת הפעלתו נקרא יחידת ייצור.

תחנות כח המספקות את הצריכה לכל חלקי הארץ נמצאות בחמשה מקומות, ובכל מקום יש כמה יחידות בגדלים שונים [לדוגמא בחדרה יש היום שתי תחנות כח, באחת ארבע יחידות שיכולת הייצור שלהם 360 מגוואט כל אחת, ובשניה שתי יחידות של 575 מגוואט כל אחת, וזה כשליש מיכולת הייצור בארץ]. מיחידות הייצור עובר הזרם אל רשת ארצית אחת ומתחלק לכל רחבי הארץ. [יש גם כמה יחידות ייצור שמופעלות ע"י טורבינות גז הפזורות באתרים שונים בארץ שיתרונן בהפעלה מהירה ויכולת להגיע מהר לעומס מלא, אך הפעלתן יקרה ומשתמשים בהם רק בשעות שיא או בזמן שיש תקלות].

כל יחידת ייצור היא מערכת גדולה ומורכבת ומועסקים בה הרבה עובדים, [לדוגמא בתחנת הכח החדשה שבחדרה יש שתי יחידות ייצור שהגדולה והחדשה בהן פועלת ע"י דוד בגודל 88 מטר וששים מבערים להרתחת

קפב שבות פרק יט יצחק

המים, משאבות המים מספקות 850 מ"ק בשעה להרתחה בדוד הקיטור, ו-72,000 מ"ק בשעה מי קירור. בתחנה זו מועסקים 275 עובדים קבועים, כשני שלישי מהם עוסקים בתחזוקה, וכשליש מהם עוסקים בהפעלה, ביניהם עובדי חדר הפיקוד ומפעילי המבערים הדודים והטורבינות, שעובדים במשמרות כל שעות היום והלילה בכל ימות השנה.

ב. דרך ההפעלה

כמות הייצור משתנה כל הזמן לפי כמות הביקוש מפני שאין אוגרים את זרם החשמל אלא משתמשים בו ברגע הייצור, ואם הגנרטור מייצר חשמל ואין משתמשים בו נחלש כושר הייצור של הגנרטור, ולעומת זה אם יש דרישה יותר מהמיוצר נפסק לגמרי ייצור החשמל.

שינויים בדרישה עד כעשר אחוז אינם מצריכים פעולת אדם לשנות את נקודת הייצור, אך בשינויים גדולים יותר הכרחית פעולת אדם להדליק מבערים לצורך הרתחת מים להוסיף בעוצמת הקיטור והגדלת הייצור, דבר הכרוך בכמה מלאכות דאורייתא.

תוספת הזרם ע"י הדלקת המבערים אינה נעשית ברגע אחד אלא נמשכת זמן, וכשצריך להוסיף יחידת ייצור שאינה בפעולה דרושות כמה שעות כדי להפעילה, לפיכך צריך לאמוד מראש ובאופן מתמיד את הכמות שתדרש בכל שעה לפי השינויים שיהיו במזג האוויר, העבודה במפעלים, ושינויי הצריכה בבתים ובמקומות ציבור בלילה וביום.

שינויים אלה בדרישת החשמל במשך היממה נאמדים ומשתערים ע"י מרכז פיקוח ארצי שעומד בקשר מתמיד עם כל יחידות הייצור ומורה לכל אחד להגביר או להפחית את כמות ייצור הזרם. וכאמור פעולה זו נעשית ע"י הדלקת או כיבוי מבערים ועוד מלאכות בידי אדם.

מלבד הפעילות הנצרכת כדי לספק חשמל בזמן שידרש, יש גם פעילות רבה ומתמדת משיקולים של חסכון, מפני שמחיר הייצור של קילוואט זרם חשמל שונה מיחידה ליחידה לפי סוג הדלק בו עובדת התחנה, וכן לפי מצב הגנרטור, סוג הגנרטור, ורמת הייצור, שאם הוא מייצר רק מעט מיכולת הייצור שלו מחיר קילוואט עולה יותר ועדיף להעביר הייצור לגנרטור אחר שיעבוד בתפוקה גדולה. ועוד כיון שהזרם מאבד מכוחו בדרך משתדלים שהייצור יהא קרוב למקום הצריכה. ומשיקולים אלו ואחרים ניתנים הוראות לשינויים בייצור. והואיל וכל פעולת חסכון היא משמעותית מאוד לפי כמות הייצור היום, לפיכך בכל עת עם שינויי הצריכה נעשים שינויים מטעמי חסכון.

לפני כחמישים שנה כשצריכת החשמל בארץ היתה מועטת [כאחוז אחד מהצריכה היום] יש שסמכו על ההנחה שבשעות הראשונות של הלילה אין צורך בשינויים, אך היום כפי ששמענו ממהנדסים בחברת החשמל נעשים לצערינו שינויים גם בלילות שבת, הן מטעמי חסכון כנ"ל, והן לתוספת ייצור המחייבים הוספת מבערים והגדלת הייצור בידי אדם. [לדוגמא לצערינו עם תחילת שידור החדשות רבים מדליקים את המכשיר כדי לצפות בהן, ונרשמת עליה חדה בצריכה].

גם בזמן כיבוי האורות בלילה שכית שמגדילים הייצור ביחידה אחת או יותר כדי לספק את כל הכמות הנצרכת, ואח"כ מפסיקים את פעילות שאר היחידות מטעמי חסכון. ואמנם מלאכות רבות נעשות היום ע"י פעולות במחשב, אך אין הפחתה באיסורי שבת מכפי שהיה בעבר.

הוסבר לנו שאין המערכת פועלת אוטומטית, מפני שהצריכה תלויה במצבים עתידיים, וייצור הזרם נמשך זמן כנ"ל, ואם יעשו את המערכת אוטומטית יצטרכו מספק לייצר תמיד יותר מהכמות הנצרכת*.

הפעילות הנ"ל שנעשית בידי אדם במרכז הפיקוח ובתחנות הכח נבדקה לאחרונה ע"י ועדה של משרד ממשלתי והוסבר להם ההכרח המתמיד של עשיית פעולות אלו מטעמי חסכון.

גם אנו בדקנו ביחידת כח וראינו את אופן ההוספה וההפחתה בייצור, דבעת שמתקבלת ממרכז הפיקוח הודעה לתוספת כמות מסויימת של זרם, אומדים מספר המבערים הדרושים לתוספת זו, מדליקים את המבערים, מזרימים דלק נקי הנצרך להתחלת ההבערה, ומגדילים את כמות הייצור בגנרטור. בעבר עשו זאת ע"י לחצנים וסיבוב ידית הפעלה והיום ע"י מקשים במחשב. [והיו שבאו לתחנות הכח כדי לבדוק אופן הפעלתן בשבת

* יש מהנדסים שמכירים את המערכת וסבורים שבידם לסדר הפעלת המערכת באופן שפעולות הייצור מטעמי חסכון יעשו באופן אוטומטי, במקום הפעולות שנעשות בידים מטעמי חסכון, ולדעתם אפשרות זו תחסוך יותר, מפני שפעולות שתלויות בשיקולי אנוש נעשות ע"פ רוב באיחור זמן. גם חישוב הצריכה ותוספת ייצור שתלויה במצבים עתידיים אפשר לתכנת מראש ואם יהא ייצור רב שאין בו צורך, יהא נצרך אוטומטית ע"י צרכנים מזדמנים שאין דורשים צריכה כשעה מסויימת דוקא, דוגמת המוביל הארצי וחברת מקורות, וגם היום משתמשים בהם לפעמים כדי שלא תהא ירידה חדה בייצור. ועדיין יצטרכו להעסיק גויים [בפיקוח יהודים] לפיקוח ולמקרים של תקלות ולפעולות שאין זה בטיחותי שיעשו אוטומטית, [כמובן שגם מערכת אוטומטית תעורר שאלות שיצריכו הכרעה הלכתית אך בפרק זה ידונו צדדי ההלכה כפי המציאות היום].

ואנשי התחנה העלימו מהם דברים כדי שיתקבל הרושם שהייצור נעשה אוטומטית וזה אינו וכמשנ"ת וראה עוד בהערה*]. וכאן המקום להודות לאותם מהנדסים טכנאים ומפעילי יחידת ייצור שלא העלימו מאתנו האמת שבייצור החשמל והראו לנו הפעולות שנעשות שם בידים, ונתבקשנו שלא להזכיר את שמם. כמו"כ יש להודות למהנדס ר' מנחם הרטמן שעבד בחברת החשמל ומכיר את המערכת והפעילות הנעשית שם בידים בשבת כבחול, וסייע בידינו להשלים כמה פרטים במאמר זה.

עקב מציאות כאובה זו דגם בש"ק מופעלת מערכת ייצור החשמל כבחול ונעשים בה איסורי שבת דאורייתא, והכל נעשה ע"י ישראל [שאינ מעסיקים שם גויים בנימוק שייצור החשמל הוא עסק בטחוני], יש לברר דין השימוש בו. א. משום איסור מעשה שבת. ב. משום גזירת שמא ירבה. ג. משום האיסור להביא את חברו לידי עשיית מלאכה, וכן להביאו לידי ריבוי מלאכות במצב של פיקוח נפש. ד. יש לבאר דברי החזו"א שכתב דאף באופן שיש היתר בשימוש מן הדין אסור ליהנות ממנו משום חילול השם.

* עקב כל הנ"ל נשלח מכתב לחברת החשמל [בחו"ד תשרי תשנ"ח] בו מפורטים הפעולות שנעשות בידים בשבת פעמים רבות ע"י עשרות עובדים, וחלק ניכר מהפעולות נעשה מטעמי חסכון. ובמענה על המכתב לא התייחסו לפרטים שנשאלו, רק השיבו באופן כללי, ונעתיק חלק מהמכתב כלשונו. חברת החשמל מייצרת, מוליכה ומספקת חשמל 365 ימים בשנה, 24 שעות ביממה, לכל תושבי ישראל, לחקלאות, לתעשייה, למסחר, לחינוך, לבית, לבתי החולים, למחנות צה"ל. בין היתר, היא מחוייבת לעשות כן, על פי החוק. חברת החשמל מודעת לכך שחלק מאוכלוסיית ישראל שומר על קדושת השבת, חברת החשמל מכבדת ומוקירה חלק זה של האוכלוסיה. לכן, פועלת חברת החשמל לכך, שביום השבת ייעשו רק הפעולות ההכרחיות לשם ייצור החשמל, הולכתו ואספקתו ולא שום פעילות אחרת. ובשיחה עמם בדבר הפירסום מטעמם שייצור החשמל נעשה אוטומטית, דבר שאינו נכון. השיבו שמערכת ייצור החשמל הינה מן השורה הראשונה של הטכנולוגיה, ועיקר פעולות הייצור נעשות ללא מאמץ פיזי רק באמצעות לחצנים מקשים וכיו"ב וזה נקרא "אוטומטית". כלומר מלאכות דאורייתא שנעשות ללא מאמץ.

שבות פרק יט יצחק

כיום כ-150 הדלקות נעשות בשבת באופן ידני, מיעוטם מפני צורך הצריכה ורובם הגדול מטעמי חסכון שבהם אין את הנימוק להתיר מפני צורך החולים בהדלקה כמש"נ לעיל. מיכל הפחם מספיק לכשמונה שעות וכל שעות היממה עובדים טרקטורים להכניס פחם כדי להשתמש בדלק זה שהוא זול יותר, גם נעשות התנעות חדשות בשבת. ויהא רעוא שיתוקן הדבר.

העתק ממה שהתפרסם בעיתונות הכללית ביום כ' כסלו תשע"ב, תגובת יו"ר ועד המהנדסים של חברת החשמל על הצעת חוק בענין החשמל הכשר:

"זו צביעות לומר ששומרים על השבת בתחנת כוח, אבל בכל שרשרת אספקת החשמל - הולכה, חלוקה, פיקוח, ניהול מערכת, תיקונים, מוקד כולם עובדים בשבת", אמר, "גם אם החשמל ייוצר על ידי גויים, בכל שרשרת החשמל עובדים יהודים. הם רוצים להחליף את כולם?"

העתק מתיאורי חברת החשמל על אופן ייצור החשמל בתחנות הכח שברשותם - עדכני משנת תשע"ג:

"האנשים עובדי החברה הם הם הדלק האמיתי המניע את מפעל ייצור החשמל הענק באתר. כמעט כל מקצוע ותחום התמחות מיוצגים בצוות הענק, המפעיל 24 שעות ביממה את האתר. מאות עובדים מאיישים קשת רחבה של מקצועות באתר: חלקם מטפלים בפחם, פורקים מובילים, עורמים וטוחנים. אחרים עסוקים בחשמל במתח גבוה, ונדרשים למערכות מיוחדות ואמצעי בטיחות חריגים. מומחי כימיה דוגמים את הפחם, את המים, הגזים ושמני הסיכה. אחרים עוסקים במלאכה לצד טורבינות הענק או הדודים הלוהטים. על כל אלה מנצחים המפעילים מחדרי הפיקוד והבקרה המתקדמים בתחנה. בנוסף לתפעול השוטף, עוסק חלק מעובדי האתר בתחזוקה, בין אם תקופתית ומתוכננת מראש, ובין אם מיידית, כדי למנוע השבתה פתאומית.

מעשה ייצור החשמל הינו מחייב ומפרך, ואינו נעצר לרגע. מאות עושים במלאכה, וכל חידושי הטכנולוגיה והמערכות הממוחשבות אינם מפנים את ידיהם ולו לרגע".

א. מו"מ עם חברת החשמל

בשנת תשס"ח נפגשנו כמה פעמים עם מנכ"ל חברת החשמל מר אורי בן נון הי"ו שהוא שומר תורה ומצוות, הפגישות התקיימו בביתי ובבתייהם של גדולי ישראל, ובראשם מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל אשר הקדיש זמן רב לזה, ודובר על תכנית שהוא יפעל לצרף כמאה וחמישים עובדים נכרים בשבת, לצד שבע מאות וחמישים עובדים יהודים בייצור ובהולכה שעובדים בשבת בד' משמרות. **[לא** מדובר במגמת פיטורין של מאות העובדים היהודים רח"ל, כיון שהם מקבלים תשלום גבוה של כשלוש מאות אחוז על עבודתם בשבת, ואינם מוכנים לוותר על כך, אלא מדובר לצרף עובד נכרי לצד חמשה עובדים יהודים שיורו לו איזה פעולה לעשות].

מרן זצ"ל מינה ועדת רבנים כדי לערוך תקן כיצד חברת החשמל צריכה לפעול על פי ההלכה.

ועדת הרבנים ישבה עמם יחד מספר ישיבות והועלו פתרונות, אבל התכנית שמורה לימות המשיח, כי חברת החשמל הציבה שלושה תנאים, א' לא כל הפעולות יעשו ע"י גוי אלא רק מה שיראה להם. ב' כל פעולה שיראו צורך לעשותה ע"י ישראל או ע"י גוי, לא יהיו מוגבלים מלעשותה. ג. תנאי קודם למעשה, דרשה החברה שתצא הוראה חד משמעית ממרן זצ"ל לכל הציבור להפסיק לאלתר את השימוש בגנרטורים של שבת, ורק אח"כ יחלו בצימצום חילול שבת ע"י שילוב נכרים בעבודה.

כלומר מבחינתם הגישה היא כמין הצעת פשרה, לצמצם קצת בפעולות איסור הנעשות ע"י ישראל ולעשותם ע"י גויים, ובתמורה לבטל הגנרטורים שפוגעים מאוד בכבודם.

מרן זצ"ל הגיב על כך כי הם מבקשים את הנדוניה לפני החתן, ולא נראה שיצא דבר מהמו"מ עמם, ואקבל שכר שיחה נאה על הזמן שהקדשתי לזה.

ב. חלק מהעובדות שהובאו לפני הועדה

א. כ-150 הדלקות נעשות באופן ידני בכל שבת, וכמאה ועשרים מהם נעשות משיקולי חסכון [המחשב נותן המלצות כל כמה דקות איזה מבערים כדאי להדליק מטעמי חסכון במקום מבערים אחרים]. רבות מההדלקות הם בכניסת שבת וליל שבת [רבים טועים לחשוב כי בליל שבת לא נעשות פעולות]. בהדלקות שמטעמי חסכון אין את הנימוק להתיר מפני צורך החולים, וכמשי"ת להלן.

ב. ביקשנו כי לכל הפחות בליל שבת לא יעשו פעולות מטעמי חסכון, והשיבו כי החסכון בפעולות אלו נאמד בכ-6-8 מליון דולר לשנה. אם נמצא להם תורם על סכום זה יש על מה לדבר.

הוסבר לנו שהדלקות אלו נעשות באופן ידני מטעמי בטיחות ושיקולים שמשתנים כל העת, גם בגלל תקלות וליקויים שמתגלים, ובעולם יש תחנת כח אחת שדאגו לעשותה באוטומציה מלאה "שורצה פומפה" בגרמניה, ומחיר החשמל שלה פי שתיים בגלל עלויות ההשקעה לאוטומציה מלאה.

ג. מיכל הפחם בחדרה מספיק לכ-8 שעות, ובכל שעות היממה בשבת כבחול עובדים בשטח טרקטורים להכניס פחם בגלל ריבוי הצריכה של הבריאם. נמצא שהמשתמשים בחשמל גורמים באופן ישיר להסעת פחם בשבת והבערתו ע"י ישראל. [על נסיונות ההטעיה בזה ראה להלן].

לשאלת הועדה מדוע לא בונים מיכל שיכיל כ-28 שעות או כ-50 שעות, הוסבר לנו שהדבר מורכב מבחינה טכנית לעשות מיכל כזה שיפעל באופן יעיל, וגם לא מעשי מבחינת העלויות. אפשרות להסעת הפחם לתנורים באופן אוטומטי ללא טרקטורים, אינה מציאותית בתנאים הקיימים בחדרה.

ד. רישום הליקויים, הטיפול בהם, פעילות טיפולית שוטפת, ופעילות

לשרידות המערכת.

ה. תקשורת בין חדר הפיקוד לאנשים בשטח שבודקים את כל המערכת כל חצי שעה או שעה, ומדווחים על ליקויים וחריגות. לצורך זה העלו המנכ"ל ובכירי החברה בפגישה עמם להשתמש בטלפון גרמא ומנגנוני גרמא של המכון הטכנולוגי, הצעה זו נדחתה לחלוטין בהנחיית מרן זצ"ל שהורה כי השימוש במנגנוני גרמא הוא מלאכה גמורה, והרי זה בכלל מלאכת מחשבת, ואין שום תיקון בדבר, וכמו שכתבו האחיעזר והחזון"א והאגרות משה בהגדרת מלאכת מחשבת. והוסיף עוד כי מי שצריך לטלפן משום פיקוח נפש עדיף שישתמש בטלפון רגיל ולא בטלפון גרמא, כדי שלא יטעה לחשוב שיש מקום להקל להשתמש בטלפון זה כשאין היתר של פיקוח נפש.

ג. סיכום

אוטומציה מלאה אינה רעיון מציאותי, ובכל העולם אין תחנה שפועלת אוטומטית מלבד תחנה אחת בגרמניה "שורצה פומפה", שלכן מחיר החשמל שלה כפול.

ושתי סיבות לכך, סיבה בטיחותית, וסיבה מעשית, בטיחותית כי מדובר בכמויות אדירות של דלק אש וקיטור, וכל תקלה שאחד מהם יפעל שלא בתיאום וברגע הנכון יכול להסתיים באסון גדול.

והסיבה המעשית כי מדובר במערכת עניפה ומאוד פעילה, שבכל רגע יתכנו חריגות שמחייבים שינוי בתוכנית ההפעלה, ולכן כל המערכת על כל פרטיה נבדקת כל הזמן, יש חלקים שנבדקים כל כמחצית השעה, ויש שנבדקים כל שעה, ומדובר בשטח של קילומטרים רבים בעשרות היחידות שפועלות בכל הארץ כגוף אחד, ולדוגמא ביחידה שפועלת על שישים מבערים, ומתגלים סימנים שלא כדאי להפעיל מבער זה או חלק אחר במערכת, הרי מיד צריך לשנות [ראיתי ברשימות של משמרת אחת 6 הערות, פה נורת אתרעה מהבהבת, ופה חשש לדליפת שמן וכדו', וכמובן שזה משפיע על השיקולים את מה להדליק]. והכל מדווח למוקד ארצי בחיפה שצריך להחליט מה להדליק ומה לכבות, יחד עם השיקול של כמות הצריכה שתדרש והכדאיות מה להדליק מטעמי חיסכון, כדי שיהא אפשר לכבות מבערים אחרים.

הפתרון היחיד הוא לשלב נכרים בעבודה, ולחתור לכך שכל המלאכות יעשו רק ע"י נכרי, ורק מלאכות שעל פי ההלכה מותר לעשותם ע"י נכרי, וכמו שאמר מרן החזון איש זצוק"ל לרב"צ במברגר זצ"ל שצריכים להעסיק שם גויים ולעשות רק פעולות המותרות ע"י גויים.

דברי בכיר בחברת החשמל, ישנם בעיות רבות שיש צורך למצוא להם פתרון, ומלבד הבעיות הטכנולוגיות הרבות צריך להביא בחשבון גם את הפן האנושי המורכב מבחינתם, שלא לגרום לפיטורי אחד ממאות העובדים, ושימצאו פתרונות טכניים ללא מכשירי גרמא, ויוסכם להעסיק גוים בכל הפעולות הנעשות בשבת, בייצור וגם בטיפול במערכת ורק על פי ההלכה, ובפיקוח של רבנים מקובלים על רבותינו, בכל אחת מעשרות יחידות הכח הפזורות בכמה מקומות בארץ, כך שהפתרון המושלם אינו נראה באופן עד שיערה רוח ממרום ותמלא הארץ דעה.

בכ' כסליו תשע"ב פורסמו דבריו של יו"ר ועד המהנדסים של חברת החשמל, כי גם אם החשמל ייוצר על ידי גויים, בכל שרישרת אספקת החשמל עובדים יהודים בשבת, בהולכה, בחלוקה, בפיקוח, בנייהול מערכת, תיקונים, מוקד, כולם עובדים בשבת, ותהא זו צביעות לומר ששומרים על השבת בתחנת הכח.

דברי החזו"א זצ"ל

או"ח סימן לח סק"ד

חזון

הלכות שבת סימן לח

איש

וכל זה כשזרס החשמל הוכן מע"ש והשעון מפסיק את חצל החשמלי וחוזר וקושרו, אזל אם נעשה בתחנת החשמל בשבת ע"י ישראל שאינו משמר שבתו, אסור ליהנות ממנו, ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימוש מן הדין, אסור להשתמש בו מפני שיש בשימוש איסור ח"ה שאינו חס לכבוד שמים כיון שהוא שימוש ליצורי והעוֹד בשבת הוא עושה צמרד ר"ל, והנהגה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שיסובו בתשובה שלמה במהרה.

מנוחה נכונה – ספר הלכות שבת שנכתב בזמן החזו"א עפ"י פסקיו
[הפסק שצויין הוא לשון שניסח החזו"א כמש"כ בשו"ת ציץ אליעזר ח"ג סי' נד ד"ה והיות]

סב

מנוחה נכונה

אסור לשמוע רדיו בשבת. ואפילו אם כונן את הכלי מע"ש אסור. וחוב קדוש על כל אחד, להזהר מזה וגם למחות נגד הפרצה הגדולה הנעשית בזה שמשדרים ברדיו ע"י יהודים ובשביל יהודים בשבת. וכמו כן חוב קדוש על כל אחד להזהר ולא להשתמש בחשמל באה"ק במקום שמסתפקים בו מהחשמל הנעשה ע"י יהודים. ואף אם הכל נעשה באופן אבטומטי, כל זמן שלא תתקן הפרצה שבשביל הכוון, השמון והתקון משתמשים ביהודים בשבת, מחויבים להנזר מלהשתמש בו.

השימוש בחשמל בשבת

כשנודע לרבינו שחברת החשמל מעסיקה עשרות פועלים יהודים, בעצם יום השבת, הביע דעתו להלכה, כי אסור להשתמש בשבת בחשמל המיוצר ע"י החברה. ומלבד שהם עצמם, עובדי התחנה, נכשלים במלאכות דאורייתא, עוד מחזירים את חילול השבת לתוך ביתם של מקדשי שביעי. ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימוש מן הדין, אסור להשתמש בו, מפני שיש בשימוש איסור חילול ה' – שאינו חס לכבוד שמים, כיון שהוא שימוש ציבורי והעובד בשבת הוא עושה במרד ר"ל, והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שישו בו בתשובה שלמה במהרה" (חזו"א אור"ח סי' ל"ח סק"ד).

רבינו התייחס בתכלית החומרה בענין השימוש בחשמל בש"ק. והיה אומר: המשתמש בחשמל המיוצר ע"י יהודים בשבת, דומה למי שיושב בליל ש"ק ולומד גמרא לאור גפרורים שיהודי מחלל-שבת מצית לפניו בלי הרף, גפרור אחרי גפרור (פאה"ד ח"ב עמ' פ'). ועוד אמר: אדם המסוגל בשוין-נפש ליהנות מחילול שבת כגון זה, דומה למי שרואה ס"ת בוערת וניגש להצית ממנה את הסיגריה שבפיו... (מהגר"ח קניבסקי שליט"א).

לשאלת בן אחותו הגאון רבי שמריהו גריינמן זצ"ל, בתקופת מגוריו בפ"ת, מה יעשה בנוגע לתפילה מתוך המחזור בליל "כל נדרי" לאור החשמל, היות ובעיר מגוריו אין ביהכנ"ס שאין משתמשים בו בחשמל? השיב בפסקות: **אם כך, תתפלל ביחידות!** רבינו אף עורר במיוחד את רבי דוב זוכובסקי זצ"ל, משגיח דיישיבת לומז'א, שיסתפק בהיכל הישיבה בליל שבת בעשיות נפט. על ההיסוס פן יגרום הדבר ביטול-תורה לתלמידים, מאחר שקשה העיון לאור העשיות, הגיב: חז"ל התכוונו בפירוש לכך, גם התקנה "לא יקרא לאור הנר" כרוכה בביטול תורה... (פאה"ד ח"ב עמ' פ"א).

כשנשאל אודות חולה מסוכן, אם מוטב להדליק מער"ש את אור החשמל, משום ספק פיקו"נ שמוצא יצטרכו להדליק בלילה לצורך החולצה? השיב: אם לא יצטרכו נמצא שההדלקה בער"ש היתה איסור ודאי, איסור חילול השם, ואילו באופן שיצטרכו, הלא אפי' להדליק בעצם יום השבת הוא היתר גמור, ולא עוד אלא מעשה מצוה! (מרשימות ר"מ שנפלד ז"ל).

זכור לדוד ח"ב – ספר זכרון לר' דוד פרנקל זצ"ל תלמיד מרן החזו"א זצ"ל

זכור לדוד

קסג

במקום שיש חילול ה'

ימים מספר לאחר שמחת תורה, סיפר הגר"י ברטלר שליט"א לחזו"א, כי נודע לו מפי בחורי הישיבה, שהרב מפוניבז' רגז מאד, כאשר התברר לו שהאור הדולק בהיכל הישיבה אינו מהגנרטור, ומיד אמר, כי מן הסתם בעוד זמן מועט תתקן התקלה בעיר, ואז יחזור האור לישיבה, ואין לך חילול השם גדול מזה. וע"כ היה בדעתו למהר ליקח איזה קטן שיכבה את החשמל (שהיה באותה עת כבוי מחמת ההפסקה הכללית בזרם החשמל), ובכך למנוע מחילול השם. אלא שלא יצא הדבר לפועל, כי תוך כדי העיסוק בדבר, חזר אור החשמל להאיר, ולא ניתן עוד לכבותו ע"י קטן.

והוסיף הגר"י ברטלר ואמר בפני החזו"א: זה היה נס שלא הספיקו לכבות ע"י קטן, שהרי החזו"א פוסק שבהדלקת החשמל ובכיבוי איכא

ורצון יראיו יעשה. בשנה האחרונה לחייו, ערב שמחת-תורה שנת תשי"ד, עלה חשש שהגנרטור בישיבת פוניבז' עלול להתקלקל, כדרכו אז, והלך אחד וחיבר את המערכת לחשמל של מייסד חברת החשמל ובמקביל הפעיל את הגנרטור. לאחר שהעידו לפני רבינו, בטעות, שהחשמל בישיבה כשר, החליט לעלות אליה בליל ש"ת. עוד לפני שדרכו כפות רגליו על מפתן הישיבה, החשיכה העיר ב"ב כולה, והפסקת חשמל כללית השתלטה על העיר כולה, וגם על ישיבת פוניבז'... באותו רגע נודע דבר הטעות, ושב רבינו לביתו. למחרת סרב לעלות, ורק לאחר הפצרת הרב זצ"ל נעתר, ובתנאי: ששימו סדינים על הפלורוסנטים, למרות שהיה זה אור יום. היה זה מחזה מרהיב עין, לראות בחורים מכסים למעלה את הפלורוסנטים, ובהיכל למטה עמדו בחורים וחוללו בהתלהבות סביב רבן של ישראל (עדות הגר"א רוטר שליט"א).

ר"ש סיפר לפניו: הייתי (בשנת תש"ז) בבית מדרשו של רב פלוני, בירושלים, ומשתמשים שם בחשמל בשבת. והגיב: אין צריך לשים לב מה שרואים אצל אחרים, וצריך לדעת את ההלכה. אח"כ הוסיף: בירושלים זה אחרת, תחנת הכח שם מופעלת בבעלות נכרים... (מפי בעל המעשה).

"ומצוה לפרסם דבר זה בין מכיריו וידידיו למען קדושת ש"ק נשמת חיינו", כותב מרן הקה"י במכתב אודות איסור השתמשות בחשמל בשבת, גם כשיפועל באופן אוטומטי (כתבי קה"י החדשים סי' מ"ח).²

2. ר"נ קופרשטוק שליט"א שאל בשעתו את רבינו: מדוע לא כתב לאסור ההשתמשות בחשמל בש"ק מפני איסור "מעשה שבת"? והשיב לו: "אם אגיד טעם אחר יבואו לחלוק ולהתווכח, אבל זה אין אפשרות להתווכח". [דאס קמען נישט אפ פרעגן]. באותו מעמד סיפר לו רבינו עובדה שהתרחשה בימים ההם, בשעה שהקימו ובנו את "נמל תל אביב". רצו שכמה יהודים 'חרדים' ישתתפו בקניית מניות, אך החרדים לדבר ה' חששו מפני חילול שבת ח"ו שיהיה ב'נמל', עד שאחד מראשי הפרויקט היה בביתו של החזו"א, והבטיח שלא יחללו שבת. חלפו מספר חודשים, והגיעו שמועות על תחילת חילול שבת באותו נמל ביום ש"ק. בעקבות השמועות, נקבעה אסיפה בהשתתפות הצדדים, ובעיצומה של האסיפה, קם אחד "פון די לינקע", מן השמאלנים, נטל את רשות הדיבור, ואמר: חברת החשמל עובדת בשבת או לא, ובכניס' הגדול כאן בת"א הרי דולקות נורות החשמל בש"ק... וכבשו פניהם בקרקע...

וכך כותב מרן הגר"מ שך שליט"א: "בענין ששאל אם להשתמש בחשמל אף שבמקום מגוריו משתמשים, פשוט שאין להסתכל על הסביבה, ואין לך עון יותר מחילול השם, וכבר הורה זקן בעל החזו"א זצ"ל כידיע" (הובא בס' "מכתבים ומאמרים" ח"ג ר"ט).

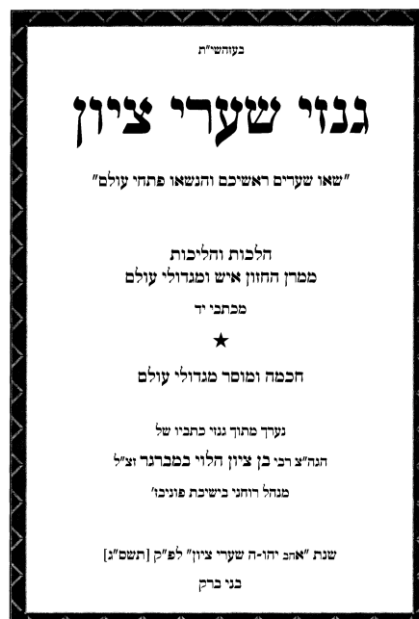
121. מפי הגר"י ברטלר שליט"א.

גנזי שיערי ציון

לד. בענין השימוש בשבת בחשמל המופק ע"י חברה המחללת שבת.

שמעתי מפי החזו"א ספור מעשה כזה:

כאשר בנו את נמל תל אביב, עשו תעמולה לרכישת מניות גם בקרב היהדות החרדית, ובכדי לרכוש את לב החרדים הכמיהו שמירת שבת בנמל. כאשר לא קיימו את ההבטחה, ונציג החרדים בעיריה דרש את קיום ההבטחה, קם אחד מנציגי החפשים ושאל - ולמה אתם משתמשים בחשמל שלנו בשבת. ועי"ז קם רעש בעתונות, והרכנות הראשית נאלצה לפרסם גילוי דעת שבו נאמר, כי נציגם ביקר בחברת החשמל כשעתיים וראה שעושים שם רק - כיוון, שימון ותיקון המכונות, ואם לא יעשו זאת תהיה סכנת נפשות. וכי זו תשובה?! "רק" מלאכות דאורייתא אלו עושים ולא שאר אבות מלאכה. ומה עוד עושים בשאר היום מלבד שעתיים שביקר שם. דעתי, שאם כל שומרי השבת היו מתאחדים שלא להשתמש בחשמל בשבת, היו נמנעים לגמרי מלחלל שם את השבת, כל הענין אצלם הוא ענין של "להכעיס". חלול ה' הוא איסור חמור יותר ממלאכת שבת, ע"כ.

דעת יהודה • תשובות על סדר השולחן ערוך קג

חשמל שמיוצר בחילול שבת

חומר האיסור

תצא. כתב בחזו"א שיש בשימוש בחשמל הצבורי משום חילול ה', האם זה ממש חילול ה' גמור אשר אמרו ע"ז שתשובה ויוה"כ ויסורין תולין ומיתה מכפרת. תשובה: פשוט חילול ה' גמור* וה' יכפר בעד ולא פעם כבר שאלו בכנסת שלהם למה אתם משתמשים בחשמל.

תצט. בהמשך לתשובה הקודמת: האם דוקא כשיודעים ברבים על אדם שנהנה מהחשמל אסור או אפילו שנהנה באופן שאינו ניכר כגון למקרר ג"כ שייך בזה חילול ה' בכל החומר.

תשובה: כמובן שבפרהסיא חמור יותר.

תק. בזמן מרן זללה"ה שכמדומה לא ה' מצוי גנרטורים לכן אצל אדם שה' נראה בביתו תאורת חשמל ידעו שמשתמש בחשמל האסור והוי חילול ה' אבל בזמנינו שמצוי גנרטורים ולא ידוע לרבים מי משתמש בשל חברת חשמל ומי בגנרטורים א"כ לכאור' אין בזה חילול ה' (אף שודאי אסור משום מעשה שבת וגם מי שיש לו רגש לא יהנה מכזה חשמל), האם נכונים הדברים.

תשובה: חילול ה' גם בצנעה הוא חילול.

תקא. יש סברא שאפשר בזמנינו להשתמש בחשמל הציבורי בשבת מטעם שיש הרבה חולים שמחוברים למכשירי החייאה בבתיים ולהם זה פיקוח נפש ואי"צ להיתר של בתי חולים המפוקפק מפני שיש לכל בית חולים גנרטור, אמנם בני תורה לא סומכין ע"ז מה הטעם.

תשובה: הטעם פשוט שיש ריבוי במלאכות, כי לצורך החולים היה די בפחות כח, והרבו גורר אחריו עוד מלאכות.

* הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל כתב במכתב את אשר שמע ממרן החזו"א זללה"ה וז"ל: "וכפי ששמעתי מפיו קדשו ז"ל לתאר את חומר האיסור להשתמש בחשמל בשבת, נתאר לעצמנו יושבים כליל שבת הוא וכל בני ביתו על יד השולחן ומקיימים מצות עונג שבת וסעודת שבת בשירים של זמירות שבת (שכל משפט וסגנון בזמירות הוא השתפכות הנפש מרוב דביקות לבורא עולם) ונכבה האור ונעשה חושך, ואחד מהפוקרים מחללי שבת ירצה להדליק אור האם יתנו לעשות כן ואיזה ענג וכבוד שבת יהיה ע"י מה שיהודי חלל שבת והדליק אור, כן הדבר איך אפשר להשתמש בחשמל אחרי שברור לנו שיהודים עובדים שם ומחללים שבת, ואנחנו נשתמש ע"י שהם מחללים שבת, ציור זה מספיק להתעורר למנוע עצמו מכ"ז. עכ"ל.

הגאון ר' יצחק זאב הלוי סולוביצ'יק זצ"ל
ה"ריסקער רב"

עובדות והנהגות דאגתו למצוות לבית בריסק רסז

המציאות נקבעת עפ"י ההלכה

חלק ג

סיפור לוי הגאון רבי אריה שכטר שליט"א כדלהלן:

כאשר בנו של מרן הגרייז זצ"ל, הי"ה מו"ר הגאון הגדול רבי משולם דוד הלוי סאלאוויצ'יק שליט"א בא בברית הנישואין, היתה החתונה בבית המלון של הורי ז"ל, "מלון העצמאות" בנתניה. ומרן הגרייז זצ"ל נשאר בנתניה עד לאחר השבת שבע ברכות.

והנה בליל שבת השארתי בטעות את האור דולק במקום בו היו אמורים להתפלל את התפילות, וכידוע שהיה מקפיד מרן הגרייז זצ"ל שלא להנות מהחשמל בשבת, ועל כן החליטו להתפלל בחדר אחר בבית המלון, אשר היה חשוך כמעט לגמרי, כיון שלא הדליקו בו מנורות לוקס או נרות. והתנצלתי בפני מרן הגרייז זצ"ל על כך שבחדר הסמוך יש אור, ואילו במקום התפילה – חשוך...

נענה מרן הגרייז זצ"ל ואמר לי בפליאה, "שם יש אור!!!!..." "כאן יש אור!!!!..." וכוונתו היתה, שאם עפ"י ההלכה אי אפשר להשתמש ולהנות מן האור, הרי שאין שם שום אור, אלא חושך שם...

רמה

זכור לדוד

אחד מהדברים שהבית-ישראל הירבה להתעניין אצלו, היה בענין איסור ההשתמשות בחשמל בשבת קודש, שכידוע החמיר בזה החזו"א עד למאד, וביקש הבית ישראל לשמוע ממנו מה שיש לו לומר בענין זה. בתוך הדברים אמר ר' דוד להבית-ישראל, כי הלא ידוע את אשר פעל החזו"א ודאג רבות למען יישובי פא"י וכדו', וידועים הוראותיו הרבים בענין שמירת הארץ. וכדאי הדבר, שיתקבל בעולם דעת החזו"א בענין שבת בראשית – היינו חשמל בשבת, ואז יתקבל דעתו גם בענין שבת הארץ – שמיטה.

בתוך אותה שיחה שאל אותו הבית-ישראל: מה עם הטשבינער רב?, השיב לו ר' דוד, הטשבינער רב, הלא יש לו כבר מצברים! הבית-ישראל הגיב בהתפעלות על כך מפני שלא ידע מזה. ואכן כשחזר האדמו"ר לירושלים, פנה היישר לבית הגאון מטשעבין, וחקר אודות זה, עד שמצא את "המצברים" מונחים בחדר האמבטיה.

הגאון ר' דוב בעריש
וויידענפעלד זצ"ל
גאב"ד טשעבין

שכא

מעילו של שמואל \ פרק מ"ו

**ספרו התקבל בהערכה רבה. פוסק הדור הגאון מטשיבין. זצ"ל עיין בו בחג, ואמר לרבי שמואל אהרן כי העיין בו היה לו לעונג יום טוב. ואכן, התקין בביתו תאורת מצברים לשבת, ובעקבותיו – הותקנה תאורת שבת גם בבית המדרש דגור.

* ה'בית ישראל' התארח בבני ברק בשנת תשל"ז ושוחח עם ר' דוד פרנקל זצ"ל אודות החזו"א.

** 'מעילו של שמואל' הוא ספר זכרון על הג"ר שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל. וספרו "החשמל לאור ההלכה" הוא הספר המדובר, ושם מסיק לאסור הנאה מחשמל המיוצר בשבת.

הגרא"ז מלצר זצ"ל
בעל האבן האזל

ה ק ד מ ה

והנה למותר לאודועי שלא באתי להכריע בזה הלכה למעשה, דבר המסור לגדולי הדור עמודי ההוראה, ואיני אלא כנושא ונותן לפני חכמים ולהציע מה שנתעוררתי דרך עיוני בהלכה זו, ובבירור הצד הטכני אשר מעטים היודעים בטיב תכונותיהן והם מהדברים שהטעות בהם מצויה ותקלתם מרובה, כי לפעמים ע"י הבדל קטן הדבר משתנה מהיתר גמור לאיסור תורה, ואקוה שע"ז יתבררו ויתלבנו הדברים.

וכבר זכיתי להציע הדברים הנדונים בספרי זה לפני מו"ר מרן הגרא"ן מלצר זצוק"ל כמה חדשים לפני הסתלקותו ואחרי שעמד על הצד הטכני שבדבר הסכימה דעתו הגדולה שאין בזה צד היתר מטעם פקו"ג [ע"י בפ"ג] ומאז חדל להשתמש בביתו בחשמל בשבתות ויו"ט, וגם אמר ליתן הסכמתו בכתב לספרי זה אלא שלא הספיקה השעה ועלתה נשמתו הטהורה השמימה ז"ע.

והנני נותן שבח והודיה ליוצר המאורות אשר שם חלקי מיושבי ביהמ"ד והגדיל חסדו עמדי והגיעני להוציא לאור ספרי זה, ואפיל תחינתי לפניו שלא יסיר חסדו מאתי כל הימים ויזכני להיות שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו' להבין ולהשכיל בתוה"ק ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ולא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם אמן.

נשלם בכי טוב ביום שנכפל בו כי טוב, והשי"ת יאמץ לבבינו לעבודתו וליראתו לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתו באהבה ויזכנו לראות. בביאת משיח צדקנו ובבנין בית קדשינו ותפארתנו בבי"א.

יצחק נתן בלאאמור הרה"ג ר' יהודה יעקב זללה"ה קופרשטאק.

עורי טעם ה'

ס פ ר

מאורות נתן

חקר הלכה בדבר השימוש בחשמל בשבת ויו"ט שיצירתו נעשית באיסור, ובירור הצד הטכני של ייצור כח החשמל והמסתעף מזה לענין הלכה.

חובר בעז"י החונן לאדם דעת
מ א ת

יצחק נתן קופרשטאק

בלאאמור הרה"ג ר' יהודה יעקב זללה"ה

פניה"ק ירושלם תובביא

שנת תשי"ז לפ"ק

בסיוע "מעין החכמה" ירושלים תובביא
מפעל מרכזי להוצאת ספרים וסיוע למחברים

דפוס י. ע. איתאח, טל. 61292, מחנה-יתודה, ירושלים

הכף החיים זצ"ל
הגרי"ח זוננפלד זצ"ל
ורבני הבד"ץ העדה"ח

מאורות דברים למהדורה החדשה נתן

ראיתי להעתיק בזה מכתב תשובה מה שכתבו הרבנים
הגאונים ב"ד צדק של ירושלם אשכנזים וספרדים בשנת
תרפ"ו על דבר השימוש בחשמל המיוצר בשבת ע"י יהודים
בעיה"ק טבריא.

נעתק מ"קול ישראל" שנת תרפ"ו, גליון ל', עש"ק פ' אמור, ט"ז אייר
ב"ה, ירושלם עיה"ק ת"ו בש"א לחדש ניסן שנת תרפ"ו.

לכבוד מע"כ הרבנים הגאונים ב"ד צדק למקהלות ספרדים אשכנזים
בעיה"ק טבריא תובב"א שליט"א.

ר. נ.

אחרי השלום באה"ר כדת וכהלכה, נודיע כי קבלנו כתב קדשם, ובעוה"ר
שמענו שמועה שלא נשמע כמוה בעולם ובפרט בעה"ק, אודות
בתי החרושת ומלאכה של חברות יהודים והפועלים יהודים עושים מלאכה
בשבת בפרהסיא, ובעוה"ר מחללים את השם ומחללים את התורה מחללים
את השבת לפרסם את עצמם שאין להם חלק בדת ישראל, האנשים
החטאים האלה בנפשותם לא נעלם מכת"ר כי הם מומרים לכל התורה
כולה לכל דבריהם יינם כיין נסך וכ"ו כמו שפסק הרמב"ם ז"ל ומרן ב"י
ובשו"ע הלכות שחיטה, ובודאי מלאכה הנעשית בבתי החרושת אלה
אסורה בהנאה ואסור כל סוחר יהודי להסתחר בה אם היא סחורה,
ובחשמל אסור להשתמש לאורו, וק"ו הדברים אם גוי שסתת אבנים
בשבת עבור ישראל אסור לשקעם בבנין לעולם כמ"ש מרן בב"י ושו"ע
או"ח סי' רמ"ד, ואפילו שהוא בקבולת ואדעתיה דנפשיה קעביד, ועיקר
האיסור מפני החשד שיחשדו שכיר יום הוא אצלו, וק"ו בן בנו של ק"ו

כשהיהודי עצמו עושה מלאכה דאורייתא עבור יהודים אחרים שאסור לכל ישראל ליהנות ממנה כמפורש בפוסקים הרמב"ם פ"ו מהלכות שבת הלכה ה'ו' ובב"י ובשו"ע סי' שכ"ה דדבר שבפרהסיה אפילו שעשה גוי אסור לנעשה בשבילו לעולם, כ"ש כשהישראל עושה לישראלים אחרים שאסור לנעשה בשבילו לעולם, בפרט בזמננו שגברו ידי מחללי שבתות בפרהסיא שלא ליהנות ממעשיהם הרעים, ע"י בשו"ע סי' שכ"ו סעיף י"ג דכל דאיכא רוב ישראל ואפילו מחצה על מחצה אמרין אדעת' דישראל קעביד, א"כ חובה גדולה מוטלת על כל איש ישראל להתרחק מהאנשים האלה תכלית הריחוק אפילו בשאלת שלום כמ"ש רז"ל המסביר פנים לרשעים הרי זה ממרגיזי א"ל ומכ"ש שלא ליהנות ממעשיהם הרעים כדי שלא יתמידו ברשעים שלא יהי' נקרא מסייע ידי עוברי עברה ח"ו, אלא יהי' בדד מופרשים מן דת ישראל, ועליהם אמר הכתוב מחלליה מות ימות, כל העושה בו מלאכה מות ימות כאילו החזירו העולם לתוהו וכוהו, ובטחוננו חזק כי שארית ישראל לא יעשו עולה ועליהם תבוא ברכת טוב, והחטאים האלה בנפשותם ה' יחזירם למוטב אמן ושלום על ישראל, ונשארנו דוברי שלום ומקב"ץ. יה"ר שעיני צדיקים תחזינה ירושלם נוה שאנן וארמון על מכונו וכסא תורתם יגדל הלוך וגדול עד ביאת גואל צדק אכי"ר.

מדרכי ליב רובין	הצבי חיים שאול דוויך הכהן ס"ט
רוב צבי קארעלינשטיין	הצ' יוסף ידיד הלוי ס"ט
יצחק במוהר"א ז"ל פרענקל	הצעיר עזרא הררי רפול ס"ט
(—) מקום חותם בד"ץ	(—) מקום חותם בד"ץ
לכל מקהלות האשכנזים	לעדת ארם צובה (חלבס)

יעקב חיים סופר רב לעדת הבבלים
שלום יוסף אלשיך הלוי הרב הראשי לק"ק החימנים

ב"ה.

דברי הבד"צ א"צ חיזוק ודברים פשוטים לאיסור השי"ת ברחמיו יתן בלב כל עמו בית ישראל להתחזק בתורה ובמצוות ולהשיב לבם לתשובה שלמה לראות בישועה קרובה במהרה כעתירת לב המחכה.

מקום החותם הק' יוסף חיים זאנענפעלד
רב ואב"ד לקהלות האשכנזים בעיה"ק ירושלם תוכב"א

הגאון ר' צבי פסח פרנק זצ"ל שו"ת הר צבי

צבי

הלכות שבת

הר

קפו

סימן קפ

שמוש בחשמל המיוצר בשבת ע"י ישראל

ע"ד שאלתכם אם מותר לכם להשתמש באור החשמל בשב"ק כיון שהעבודה נעשית גם בשבת ע"י יהודים ובשביל הצורך היהודי.

הנהגה לכאורה הדין מבואר בגמ' ובפוסקים דישאל העושה מלאכה בשבת בודון אסור לו ליהנות מאותה מלאכה לעולם וגם לשאר ישראל אסור ליהנות עד מוצש"ק.

אך יש לעיין בגד"ז אם יש כאן מלאכת עבודה בש"ק, דלפי ששמעתי נסתדר עבודת החשמל במח"ק בדרך זה:

בהתנהגות נמשכת עבודת המכונה שמונה שעות בכל יום, היינו קודם שקיעת החמה בערך ג' שעות נפתחת עבודת המכונה ועובדת בלי הפסק עד תום חמש שעות משעות הלילה, כשנפתחת המכונה תיכף מתחלת העבודה וידי אדם מסולקות מכונה לגמרי והעבודה נמשכת מאליה בלי שום תנועת אדם. וא"כ, לענין השמוש באור החשמל בליל ש"ק אין כאן נהגה ממלאכת ש"ק כלל ועיקר, וכדקיי"ל באו"ח (סימן רנב) דמותר להתחיל במלאכה בע"ש סמוך לחשיכה אע"פ שאינו יכול לגומרה מבעוד יום והיא נגמרת מאליה בשבת, ואף דלכאורה נראה דתחנת החשמל לא גרע מרחיים של מים, דאמרינן בגמ' דאסור ליתן חטים אף בע"ש שיהו נטחנין בש"ק ואמר רבה דרחיים שאני משום דמשמעת קול ופירש"י דאויסא מילתא ואיכא זילתא דשבת, הא מבואר דרוב הראשונים וכן הכריע מרן להלכה בשו"ע שם דגם ברחיים של מים מותר דקיי"ל כרב יוסף אולם הרמ"א מביא דיש אוסרין ברחיים ובכ"מ שיש לחוש להשמעת קול, אך גם הוא מסיק דהכי נהוג לכתחלה, מיהו במקום פסידא יש להקל, ולכן נראה לומר דגם הוא לא החמיר אלא שלא לעשות כן לכתחלה אבל לאסור מלהשתמש בו לא מצינו שהחמירו, ונמצא דמצד האיסור שלא ליהנות ממלאכת שבת אין מקום לאסור בגד"ז, דאין בזה שום מלאכת שבת. (דמכיוון דאיכא הרבה ראשונים שמתירין אף לכתחלה, לכן גם לדין שאנו חוששין לשיטת האוסרין אין לאסור בדיעבד וכמו שכתב המג"א בכה"ג בסימן רנ"ד ס"ק יא ובסימן שכג ס"ק יא). אמנם יש לדון מצד אחר בנוגע לשרייתא דהא מילתא, דמכיוון שקודם חצות הלילה דרכן להפסיק את העבודה ולסגור את המכונה, א"כ יש כאן מלאכת כבוי בשבת, ואף דהישראל אינו נהנה הנאת גופו ממלאכה זו ואינו דומה למדליק לו את הנר, עכ"ז יש לדון דבמה שהישראל פותח את חוטי החשמל הנמשכים לתוך ביתו אף שהוא פותחן ומדליקן מבעוד יום, מ"מ הרי הוא גורם שהפועל העובד הסוגר את המכונה יבוא ע"י למלאכת הכיבוי בשבת שאלמלא לא היה זה פותח לא היה זה בכלל מכבה, וא"כ ליתסר מצד לפני עור. אך כד נעייין מלאכת הפועל הוא הכל פעולה אחת, בין אם יפתח הלה את חוטי החשמל או לא ובכ"א"ה הוא מכבה בפעולתו כי הלא יש גם גורם שמשמשים באור החשמל, ורק דיש לדון בריבוי שיעורין,

ע"י תחילת קונטרס זה שהוצא מספרו של הרב דר"ז שהיוס ידוע שעוסקים מלאכות כל השבת ואף כלילה. וכ"כ חזרת החשמל בעצמם דלוחות "מעשה ייחור החשמל הינו מחייב ומפסק, ואינו נעצר לרגע. מאות עושים במלאכה, וכל חיזושיטכנולוגיה והמערכות הממוחשקות אינם מפנים את ידיהם וכו' לרגע". וכן ע"י בסוף הר כ"ז בחלק זה הערות הכר"י קד"ה שכתב העיר כן.

דע"י ריבוי המשתמשים מתרבה מלאכת הכיבוי. ויש לעיין אם שייך לפני עור בריבוי שיעורין, דלכאורה מאן דלא ס"ל כצנעין משמע דליכא לפני עור. אבל יש ראשונים דס"ל דריבוי בשיעורין אינו אלא דרבנן וכיבוי זה אינו מלאכה דאורייתא, לפ"מ דקיי"ל משאצ"ג פטור, ובג"ד יש לדון עוד דאינו אלא גרם כיבוי ולכן אין לאסור את פתיחת החוט מבעוד יום משום שלא יבוא זה לריבוי מלאכת הכבוי. הנה כ"ז הוא לענין אי מותר להשתמש בנר זה בליל ש"ק, משא"כ במוצש"ק הרי אנו באין לדין נר שהדליקו ישראל בשבת ובעכו"ם בכה"ג אסור למוצש"ק בכדי שיעשו, אך בישראל לא גורנין לאסור בכדי שיעשו, אבל מ"מ הא כתב המג"א (סימן שיח) דלמי שנעשה בשבילו יש לו דין דהעושה מלאכה בעצמו דנאסר עולמית ליהנות ממלאכה זו, וא"כ לכאורה במוצש"ק יהא חמור מליל ש"ק בטבריא דאיכא רוב יהודים, אבל הוא בעצמו הביא שהב"י לא ס"ל כן דלא נאסר למי שנעשה בשבילו וממילא דמותר גם למוצש"ק ומקום יש לעיין דבג"ד דהעובדים המה מומרים לחלול ש"ק ואולי גם לכל התורה, א"כ לחומרא נימא דחשיבי כאינם בני ברית ודינם כנכרים ליאסר למוצש"ק בכדי שיעשו. (והנהגה הפ"ג סימן רעו במ"ז ס"ק ה' כתב: מומר הדליק נר בעצמו לצורך ישראל אסור ודאי שמה יאמר לו וכו' אבל כדי שיעשו במוצש"ק, ע"כ. מבואר דמספקא ליה אם יש לאסור בכדי שיעשו במוצש"ק. אך בג"ד אין לנו לדון לענין בכדי שיעשו, דברגע אחד מתפשט האור בכל הבתים ותיכף הוי כשיעור בכדי שיעשה.)

שוב מצאתי בח' כתב סופר (או"ח סימן ג) שכתב אבל נראה פשוט דדוקא במי שמבשל במקרה בשביל אחר גם שהוא לדעתו ורצונו לא חיישינן שמה יצוה לאחר, דלא ישמע לו ולא שכיח וכ"כ האי לא קנסו, אבל בג"ד שמבשל הפונדק בקביעות מדי שבת בשבתו לאחרים דמקפדין לאכול מבושל ב"י וזה פרנסתו של פונדק זה תמיד בחול ובשבת בודאי קנסא קנסו רבנן לאלו שנתבשל בשבילם כמו להמבשל עצמו, הגם כי בשביל זה לא יחדלו מלפשוט דהא אוכלים בשבת עצמו, אנו אין לנו אלא קנס חכמים לאסור למבשל במזיד לעולם דה"ה למי שנתבשל בשבילו בידעתו ולרצונו כנגדו שלנו דשייך שיצוה לו בפ"א דחל עליו קנס חכמים, כנ"ל פשוט.

והנהגה מלבד שגם דברי הכת"ס הנ"ל הם רק למי שנעשה בידעתו וברצונו, ובג"ד יש לעיין דזה לא נקרא ברצונו דרצונם של המשתמשים החרדים יותר שיתחילו את החשמל אחרי יציאת השבת דבין כך הם לא נהנים רק במוצש"ק. ויעוין שם בכת"ס ד"ה שלפני זה ע"ד אשר ולקול קולמוסו.

ולענ"ד יש לדון בדבריו, דאפילו לדבריו דבכה"ג שייך הגזירה, מ"מ סוף סוף מתחילה לא גזרו חז"ל בישראל משום דלא שכיחא, וא"כ י"ל דממילא לא נאסר בכה"ג ועיין מג"א (סימן שא) וכו', ולכאורה משמע דבזה"ז דאפשר בלא רחיצה אסור להסתפק, ומיהו י"ל כיון דלא גזרו חכמים שרי. ועוד דמדברי הפ"ג דנסתפק אי יש

לגזור במומר בכדי שיעשו משמע דעכ"פ לא נאסר עולמית
כמו שעושה מלאכה בעצמו.⁴

ובמקום אחר הארכתי בזה אם בדבר שנתחדש במציאות
עכשיו אבל יש בו אותו הטעם שגזרו חז"ל בדבר
אחר, אי ממילא נכללת בתוך גזירת חז"ל, או נאמר דמ"מ
אין אנו גוזרין גזירות מעצמנו.

*העולה מכל זה, דבין בליל ש"ק ובין במוצש"ק יש לדון
דאין להחמיר על המשתמשים בבתייהם ליהנות
מאור זה (זולת כשחל יו"ט במוצאי שבת קודש יש להחמיר
שלא להשתמש באור הזה אם נעשה ע"י ישראל בש"ק אדרבה
ע"י גוי יש לאסור וע"י ישראל יש לדון דמותר כיון
דבדידיה ליכא גזירה דבכדי שיעשה).

(יש לעיין אי אסור מטעם מסייע ידי עוברי עבירה ובדברי
הש"ך יר"ד סימן קנא. עיין בת' ב"ש או"ח סימן לח
שמבאר חילוקים דהיכא דהוא מויד ויש ספק אם יעבור
ליכא איסור משום מסייע ידי עוברי עבירה, עיי"ש).

* המעייין היטב בתשובה זו יראה להמחזר זל"ל לא התיר אלא על סמך הא דאין עובדים
כמה שעות בתחנות וע"כ התיר להשתמש לפני שנעשו מלאכות, דאילו בשבת ביום שהוא
לאחר שנעשו מלאכות ע"י מחללי שבת, אסר כמבואר בתחילת התשובה. ולפי שכבר נתברר
שכהיום נעשים פעולות רבות במשך כל השבת וגם בתחילתה [הוצא פירוט תהליך הייחור
בתחילת הקונטרס] – א"כ דין כל שעות השבת כדין שבת ביום שלא התיר המחזר זל"ל.
וכבר העיר כן בהערות הרר"י שד"ה שנדפס בסוף הר צבי בחלק הזה.

הגאון ר' משה שטרן זצ"ל - אב"ד דעברעצין ובירור דעת המהרי"ץ דושינסקי זצ"ל

ש"ת קונטרס עלקטריק באר משה

סימן יב

נשאלתי מה רעתי בענין להשתמש
בעלקטרי הנעשה בשבת ע"י
ישראלים מחללי שבת.

תשובה בודאי ובוראי אסור להשתמש בו.

אין שאלה זו עלי מוטל לברר אלא על גדולי
הרצנים הגאונים דארעא קדישא שיח' וכבר
נדפס בענין זה בס' "חשמל לאור הכלכה" ובס'
"מאורות נחן" דעת גאוני ארצנו לאסור בהחלט.
ולפי השמועה אומרים להחזיר עפ"י הגאון הק'
מהרי"ל דושינסקי אב"ד ירושלים זוקללה"ה ע"י
חוספות נר היינו שאם נרות של היתר דולקין
בציהכ"נ שרי להשתמש בתוספות אור עלקטרי
הנפסק ע"י ישראל מחללי שבת, וגם ע"י ילאו לחלוק
ובודאי כדאי הוא הגאון זצ"ל הי"ל לסמוך עליו
בשטח"ה כשא"ל בענין אחר, אם ילא הוראה זו
מפי קדשו, אבל בודאי ובודאי נכון מאוד להחמיר
ולא, להשתמש בכיתרו שפסק רק בשטח"ה ובפרט
שיש בדבר קידוש השם, לקדושת שבת ברבים כמחאה
נמרצת נגד פרקי עול מחללי השם בפרכסיה, וכ'
העוץ יעבר לבנינו לעצדו באמת, ועיין בספרי
קונטרס עלקטריק ח"א (סי' ו' אות י"ז) בענין
להשתמש במקרה בשבת בא"י עיי"ש. ועיין בחשו'
אמרי יושר (ח"ב סי' י"ב) ועתה ראיתי בלא נדברו
(ח"ז סי' כה) שכתב פסקו של הגה"ק אב"ד
ירושלים בעל חשו' מהרי"ץ ועיין מה שבי' עליו. ונחון
מאוד לפיין בספר חזון איש (אר"ה ח"ב שבת סי'
ל"ה אות ד') כי דבריו דברי אלקים חיים עיי"ש.
ובטח"ה ניסוד הדברים כוונתי לדבריו.

****** הנה כבר בירר בספר מאור השבת לר' משה יאדלר שליט"א על מה סמך הגאון מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל, וזה אשר העלה
לבסוף בחלק א' סי' י"ח סעיף מ"ז סק"ב "ואחרי כתבי זאת אמר לי הגה"ח רבי הלל שלזינגר זצ"ל שהיה מחשובי מקורבי
הגאון מהרי"ץ זצ"ל, שההיתר של הגאון מהרי"ץ זצ"ל היה בזמן שהחשמל היה של עכו"ם פה בירושלים ת"ו. וסיפר לי
שפעם נסע עם הגאון מהרי"ץ זצ"ל לתל אביב ובדרך נסיעתם ראה שישראלים עשו והתקינו חוטי חשמל לאיזור, ואמר
הגאון זצ"ל בזה"ל עתה צריך לחשוב מה יהא עם שימוש חשמל בשבת עכ"ד. שוב אמר לי ידידי הרב רמ"י דושינסקי
שליט"א נכד מהרי"ץ זצ"ל שאביו הגרי"מ דושינסקי שליט"א (זצ"ל) אמר לו דעיקר טעמו של המהרי"ץ זצ"ל כי בזמנו
היה תחנת החשמל של גוים עכ"ד. ולדבריהם אין ללמוד כלל מהנהגתו של הגאון זצ"ל ואף לא לענין שעה"ד.
וכן בבטאון "בית יוסף להבה" של חסידות דושינסקא פ' בהר תשע"ב פורסם מאמר נרחב בענין החשמל, וזה אשר כתבו
שם: "ואכן שמוע שמענו מפי מרן רביה"ק מהרי"ם זיע"א שאמר כמ"פ לתלמידיו, שהיתירו של מרן מהרי"ץ זיע"א היה
דוקא באור הנדלק ע"י עכו"ם ולא ע"י ישראל, וכן העיד הרה"צ אב"ד קהילתינו בי"ש שליט"א (הובא בספר מאור השבת
הנ"ל) ששמע כנ"ל מפ"ק של מרן מהרי"ם זיע"א, וכן סיפר א' מנכדי מרן מהרי"ם זיע"א, שאמר לו פעם תחת אחת
השיחים היתירו של מרן מהרי"ץ זיע"א היה רק בזמן ששלטה שלטון המנדט בארה"ק ואור העלקטרי נעשה ע"י עכו"ם,
אך מעת שהקימו הציונים את מדינתם בעוה"ר ומאז נעשה מלאכת האלקטרי ע"י זרע ישראל רחמנא לצלן, כבר לא שייך
היתירו של מרן זיע"א ע"י תוספות אור".

קצד

קריינא דאגרתא

קפב

בדבר השתמשות בחשמל המופעל ע"י יהודים בשבת ק'

לשאלתו מה דעת רבינו הגדול החזון איש זצלה"ה בדבר ליהנות מהחשמל בשבת קודש בזמן שיסתדר שיופעל באופן אוטומאטי, הנני מעתיק בזה מפסקי החזון איש שנדפס בסוף ספר מנוחה נכונה, וז"ל "וכמו כן חוב קדוש על כל אחד להזהר ולא להשתמש בחשמל בארצנו הקדושה במקום שמסתפקין בו בחשמל הנעשה ע"י יהודים ואף אם הכל נעשה האוטומאטי, כל זמן שלא תתקן הפרצה שבשביל הכיון השימוש והתיקון משתמשים ביהודים בשבת מחוייבים להנזר מלהשתמש בו" עכ"ל.

ועיקרי הדברים מבוארים בחזון איש סי' ל"ח (במועד) סק"ד וזלה"ק "אם נעשה בתחנת החשמל בשבת ע"י ישראל שאינו משמר שבתו, אסור ליהנות ממנו, ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימושו מן הדין, אסור להשתמש בו מפני שיש בשימושו איסור ח"ה שאינו חס לכבוד שמים כיון שהוא שימוש ציבורי והעובד בשבת הוא עושה במרד ר"ל, והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שישבו בתשובה שלמה במהרה, עכלה"ק (וידוע דעת מרן החזון איש זצ"ל כי גם כיו"ט אין להשתמש בחשמל, וכן נוהגין על פי הוראתו).

והנה כל פעולה שהיא בהמכונות ואכיוציי"ו וכמעט אפילו נגיעה קלה, לא ימלט מחילול שבת קודש דאורייתא ודרבנן (ולבאר הדברים צריך קונטרס גדול ואכ"מ) והיעלה על הדעת שכל הפועלים והמכונאים כולם יהיו בטלים ומבוטלים, שביתין ושביקין כל המעת לעת כולו והמכונות הענקיות כולם יתהלכו בדיוק ובסדר מעת לעת שלם בלא שום תפיסת ידי אדם ובלא שום מעשה כלל וכלל.

והנה גם מלאכות הנעשות בסוף השבת הוא מחמת ההסתפקות שמסתפקים בתחלתו שנשאב מהכח האצור (וידוע דעת מרן החזון איש זצ"ל שיש להזהר גם מלהשתמש במים הבאים מן החוץ בשבת, כיון שמפעל המים פועל בשבת ע"י חשמל וכן כתב מרן זצלה"ה באגרותיו ח"ב).

אמנם אנו מקדמים בכרכה ובשמחה כל צמצום שהוא בחילול שבת קודש, אבל לענין להשתמש בו, דעת מרן זצלה"ה ברורה, שכל עוד שהחשמל בא כולו או מקצתו, במישרים או בעקיפין באיזה צד של חילול שבת קודש, או שמביא לידי חילול שבת קודש אסורה השימוש בו בהחלט.

ומצוה לפרסם דבר זה בין מכיריו וידידיו למען קדושת שבת קודש נשמת חיינו.

והנני דו"ש המצפה לרחמי השי"ת ושיתקבל בכ"א תפלתינו והשב שכינתך וכו' ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים.

יעקב ישראל קניבסקי

**הגאון ר' משה
פיינשטיין זצ"ל
אגרות משה**

משה אורח חיים אגרות רטז

**סימן קכ"ז
(השמיטה)**

**שימוש בחשמל בשבת וחייב הלוי לרחוץ
ידי הכהנים אף בחול**

ח' שבט תשל"ז

מע"כ ידידי ש"ב הרה"ג ר' יעקב אפרים הלוי
לואוויץ שליט"א.

א.

ועתה בדבר שאלותיך בדבר השתמשות בחשמל בשבת
איני רואה חלוק ממש בין השתמשות להאיר
בנרות החשמל ובין המקרר, דאם איכא היתר מחמת
שצריכים לעשות עבודת החשמל בשביל הבתי חולים
לא היה בזה גם איסור דחלול השם, אבל לא מובן
היתר זה דהא אפשר לעשות מכונה קטנה לכל בית
חולים, וגם הא אפשר להשיג על יום השבת נכרים
שיעשו כל העבודות במכונת החשמל הגדולה, וכיון
שאינו בעניני הרפואה ועניני הצלה גופייהו, לא שייך
זה להזריזות לעשות ע"י ישראל גדולים שלכן הרי
אסור לעשות ע"י ישראל וליכא ההיתר כלל. ואם יש
לחוש שהנכרים יקלקלו בכוונה יעמידו שומרים מישראל
עלייהו. אבל מה שמשתמשין בהחשמל להמקרר הוא
אולי מצד שהרבה פעמים מתקלקלים האוכלין ולכן כיון
שכל האיסור ליהנות אף ממלאכת ישראל במזיד הוא רק
מדרבנן הקילו בהפ"מ כזה לסמוך על ההיתר דבשביל בתי
החולים אף שאין לסמוך כל כך. וגם זה שלא נתקלקלו
האוכלין מכפי שהיו ולא ניתוסף שום שבת בהו אין זה
הנאה הנאסרת בשביל שמה שלא נתקלקלו היתה לו
ההנאה דמתחלה בפרט שלא בהו מתקלקלין וזהו
טעם גדול לע"ד.

מבואר בתשובה זו שאינו רואה היתר ברור להקל להשתמש בחשמל בש"ק. ויש להעיר דמה שכתב
האג"מ בחלק ד' סי' ס"ד שיש ספק ספיקא אם עשו מלאכה בחברת החשמל אינו נוגע להיום, דכבר
נתפרסם ע"י הרב יצחק דרזי בשבות יצחק [הובא בקונטרס זה] שחברת החשמל עושה 150 פעולות
כל יום ביצירת החשמל ואף בשבת, ואינו ספק אלא דבר הקבוע בכל יום ויום. וכן לפני זמן מה
(בשונה מהעבר), הודו מנהלי החברה בד"ז כמו שהבאנו לעיל מדוחו"ת חברת החשמל. ועוד שם
באג"מ הסתמך ג"כ על מה שהרבה יר"ש לא נזהרין בזה. אך מנהג זה צריך בדיקה, מאחר שהרבה
מורי הוראה שעל פיהם הקילו, הסתמכו על הידיעה שהיתה בידם שאופן הייצור הינו אוטומטי
לחלוטין ואין שם אלא תיקונים במקרה של תקלה (וכעין שכתב האג"מ שם). וכבר נודע על כמה
מורי הוראה מגדולי פוסקי זמננו, שחזרו בהם מהיתרם אחר שנודעה להם האמת המרה שהייצור
נעשה ע"י פעולות רבות של חילול שבת, ושמוסיפים הרבה מאד בייצור עבור הבריאים שמבקשים
להשתמש. ומש"כ שגם אם יתקנו יהיה ע"י גוים, ג"כ אינו נוגע להיום שכל עובדי התחנה העוסקים
בייצור הם יהודים. ויעו' באג"מ סוף חלק ה' שכתב בתשובה לשאל את הגרשז"א על נד"ד, והובא
דעתו לקמן שהורה להצטרף לגנרטור יעו"ש.

הגאון ר' בן ציון אבא שאול זצ"ל

הנה מקובל בפי כמה מתלמידי הגאון רב"צ אבא שאול זצ"ל שהיה משתמש בחשמל בש"ק. אלא שטעם התירו לא ידוע כ"כ, ובסמוך נבאר בקצרה על מה סמך והאם נוגע להיום.

בשיחה שערכנו עם בנו הגאון ר' אליהו אבא שאול שליט"א ראש ישיבת אור לציון, סיפר שאביו לאחר נישואיו היה נמנע הרבה שנים משימוש בחשמל בשבת. והיה זמן שנסע לתחנות כח שבאשדוד ות"א ונפגש ג"כ עם מהנדס החשמל הארצי ובדק אופן ייצור החשמל. וכן היו לו כמה שאלות לגבי אופני הייצור וענה לו המהנדס בכתב. ואז עשה לעצמו התרה והתחיל להשתמש בחשמל בשבת. ומה שהתחדש לו בביקורו בתחנות הכח והמפגש עם המהנדס, כנראה הענין שנעשה הכל באופן אוטומטי ללא מגע אדם וע"כ לא היה בזה משום מעשה שבת. נכון להיום וכן לפני זמן כבר שמענו בשם הגרי"ש אלישיב שהמצב עכשיו נהיה גרוע יותר, ואינני יודע אם אפשר להשליך הנהגתו על מה שקורה היום בחברת החשמל. ע"כ מדברי בנו הרב אליהו אבא שאול שליט"א^א.

וכן באור לציון פרק לו עמ' רס מבואר שראה תחנת כח שהיה מופעל ע"י "שמן" [הנקרא מזוט] ולא הוצרכו לפעולות אדם בייצור אלא במקרה של תקלה וכדו'. וז"ל שם "דהנה יצירת החשמל כך היא, השמן המגיע מן האניה לתחנת הכוח נאגר במיכלים, ואח"כ נשאב במשאבה חשמלית למקום התנור, ושם בוער ומתכלה, וע"י החום מתחממים המים הנמצאים שם, והמים הופכים לקיטור המניע בכוחו את הטורבינה שממנה נוצר זרם החשמל", ע"כ. אך היום כשישים אחוז מתוצרת החשמל נעשה בתחנות כח המופעלים ע"י פחם ובכל שעות היום פורקים מובילים, עורמים וטוחנים, ומעבירים הפחם למבערים ע"י טרקטורים וכמו שכתבו בדוחו"ת שלהם. ואין לומר שא"כ יבקשו לקבל חשמל מאותם תחנות הפועלים אוטומטי ע"י מזוט, כי כל החשמל המיוצר מגיע ומעורב במרכזיה אחת ומשם מנווט לכל חלקי הארץ, ונהנים כולם ביחד מכל החשמל הנעשה ע"י התחנות הכח השונות.

וכן בקובץ "אור תורה" ממנחם-אב תשמ"ה עמ' תרו"י) מאמרו של ר' יהודה ברכה כ' שדעת הגר"ב צ אבא שאול שיש להקל היום (תשמ"ה) בשימוש בחשמל מכיון שהפעולות בתחנת החשמל נעשות כיום באופן אוטומטי. ושביקר הגר"ב צ בתחנת הכח שבאשדוד וראה מקרוב כיצד נעשות הפעולות. ומאז היה מורה ובא שאין חשש בשימוש בחשמל בש"ק. ע"כ מקובץ אור תורה. ובע"פ אמר לנו שלא דיבר עמו בזה להדיא אבל כך היו השמועות בין בני-התורה ובכוללים באותו זמן.

עוד אמר לנו ת"ח בירושלים שהיה ממקורביו של הגר"ב צ, שעיקר טעם ההיתר שאומרים שעל פיו התיר הגר"ב צ היה מחמת שנעשה הכל אוטומטי.

— ולהנ"ל אין ללמוד כלל מהנהגת הגר"ב צ זצ"ל לגבי אופן הייצור היום, והשמועה הידועה היא שהתיר משום שהייצור נעשה באופן אוטומטי. ואדרבה בתחילה לא היה משתמש אף שהיו קיימים טעמים אחרים שמורגלים בפי העולם כגון פיקו"נ, ורק אחר הבירור המציאותי שהכל נעשה באופן אוטומטי היקל להשתמש. וכאמור גם בנו שליט"א ציין שאין ללמוד מיניה לגבי אופן הייצור היום.

ושוב שאלנו קמיה הגאון הרב שלמה זעפראני שליט"א (אשר עבר ביחד עם עוד ת"ח כמה פעמים על פסקי ההלכה שבאור לציון לפני הגאון זצ"ל וערכו וכתבו הדברים מפיו) מה הייתה דעת הגאון רב"צ אבא שאול זצ"ל בענין, והשיב ששמע ממנו שאינו מתיר.

^א וכבר הבאנו לעיל כמה פעמים ציטוטים מדוחו"ת חברת החשמל שכתבו להדיא שעושים מלאכות רבות בייצור החשמל. וכן שביקרו כמה משלחות של ת"ח וראו כ"ז, וכמו"כ העידו בפניהם עובדי החברה.

רי"ט

בענין השתמשות בחשמל בשב"ק ובענין למנות את ישראל

בס"ד י"ז אייר תשל"ב

להשואל... שיחי'

בענין ששאל אם להשתמש בחשמל אף שבמקום מגורו משתמשים, פשוט שאין להסתכל על הסביבה ואין לך עון יותר מחילול השם, וכבר הורה זקן בעל החזו"א זצ"ל כידוע.

ובענין למנות את ישראל שרוצים השלטונות לפקוד את אזרחי הישוב, פשוט שאין לעשות ויתורים בענין זה כי יש בזה חשש איסור דאורייתא כמפורש בגמ' יומא ובהרמב"ם פ"ד מתמידין ומוספין ע"ש.

ואשאר בברכה מרובה המוקירו

אלעזר מנחם מן שך

סיפר הג"ר נתן חיים אינפלד שליט"א ראש ישיבת "באר שבע" בעמה"ס "מנחת נתן" ו"שיחות חיים", שדעת מרן הגראמ"מ שך זצ"ל שאסור להשתמש בחשמל בשבת ושכך נהגו כל גדולי עולם וגם בישיבות הליטאיות תמיד נהגו כך, וא"ל שתדע לך מרן החזו"א זללה"ה אחז שיש לעשות עמם מלחמה כי הם עושים בדווקא לחלל שבת וכהיום רואים את זה ברור שאפילו שיש מהנדסים שיש להם תכניות ברורות שהכל יהי' אוטומטי, הם אינם מסכימים לזה ולא עוד אלא שהם מפרסמים שהם משתדלים שיהי' מה שפחות חילול שבת ובפועל זה להיפך שמשלמים שכר כפול לעובדים בשבת, ועוד שאפשר ע"י גוים, וסיפר לי ששיבת פוניבז' היא א' הישיבות הראשונות שסידרו לעצמם גנרטור פרטי.

הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

מתוך הקדמת בני הגאון רש"ז אויערבאך זצ"ל

מאורי אש השלם

16

והנה בענין השימוש בחשמל בשבת הננו לציין כי מאותו יום ממש שיצור החשמל בירושלם עבר לידי ישראל, הפסיק אבינו גאון ישראל זללה"ה להשתמש במאור החשמל בשבת, והיה כנראה הראשון ממש בשבת הראשון שהפסיק להשתמש במאור החשמל ורבים וחשובים עמדו ותמהו כי לא קלטו ולא ידעו פשר הדבר.

Rabbi Shmuel Auerbach
Jerusalem

שמואל אויערבאך
פניח"ק ירושלים תוכב"א

בית, ירושלים, יום חמישי, חג חנוכה

1. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ \rightarrow $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 2. $\frac{d}{dx} \ln x = \frac{1}{x}$
 3. $\frac{d}{dx} e^x = e^x$
 4. $\frac{d}{dx} \sin x = \cos x$
 5. $\frac{d}{dx} \cos x = -\sin x$
 6. $\frac{d}{dx} \tan x = \sec^2 x$
 7. $\frac{d}{dx} \cot x = -\operatorname{cosec}^2 x$
 8. $\frac{d}{dx} \sec x = \sec x \tan x$
 9. $\frac{d}{dx} \operatorname{cosec} x = -\operatorname{cosec} x \cot x$
 10. $\frac{d}{dx} \arcsin x = \frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$
 11. $\frac{d}{dx} \arccos x = \frac{-1}{\sqrt{1-x^2}}$
 12. $\frac{d}{dx} \arctan x = \frac{1}{1+x^2}$
 13. $\frac{d}{dx} \operatorname{arccot} x = \frac{-1}{1+x^2}$
 14. $\frac{d}{dx} \operatorname{arcsec} x = \frac{1}{x\sqrt{x^2-1}}$
 15. $\frac{d}{dx} \operatorname{arccsc} x = \frac{-1}{x\sqrt{x^2-1}}$

ב"ה ירושלים יום ראשון כג ניסן תשע"ב

הנני גם אני בעניי שמוש בחשמל בשבת בזמננו, אשר יש בזה שאלות חמורות של נהנה ממעשה שבת ואיסור לפנ"ע וכו', ובודאי דצריך להמנע מכל שמוש בחשמל בשבת קדש קדשים כנ"ל, וכידוע שכן היה דעת אאמו"ר גאון ישראל זל"ה שלא ליהנות מהחשמל בש"ק וכלשונו: אשר זה "אש זרה אשר לא ציוה ד"י ד' ישמרנו.

(נדפס בספר 'החשמל בשבת בזמנינו' לר' ישראל מאיר מורגנשטרן שליט"א)

יש לנו לתלות שנעשה בהיתר דאין לנו להחמיר כיון דלא שייך כלל הכא טעמא דדבר שיש לו מתירין.

גם חושבני שבאותם הדברים שצריכים לעשותם דוקא ע"י נכרי אם הנהלת המפעל תשמע להוראות הרבנים ותתן צו לעובדי התחנה לעשות אותן הפעולות ע"י נכרי, אפשר שאף אם ח"ו ימצא שם ישראל עבריין שיעשה מרצונו הרע את כל אותם העבודות, אפי"ה לאו כל כמיניה לאסור אותנו בהנאה כיון שדבר זה היה עומד בלא"ה להעשות ע"י נכרי באופן המותר, (וכן אותם הדברים שהתרגלו לעשות דוקא כלאחר יד ועבר ועשה כדרכו נראה שיכול לאסור בכך רק את עצמו ולא לאחרים), ופשוט הוא בעיני שאם אחד אמר לחברו לברור לו אוכל מתוך פסולת ושכח או אפי"ה הזיד וביירר פסולת מן האוכל, דמ"מ אין האוכל נאסר משום כך (ומה שהפרמ"ג בריש סי' שיי"ט אוסר הוא דוקא בבורר מפירותיו ולא בשל אחרים וצ"ע). ועכ"פ בכה"ג שאנו מסופקים אם נעשה ע"י ישראל או ע"י עכו"ם, נראה דכמו שכתב הפרמ"ג בא"א שיי"ח סק"י דכל שיש ספק פלוגתא אם חשיב בישול או לא אמרין לענין דיעבד ספק דרבנן לקולא, כ"ש כאן שהספק הוא במציאות וגם

סוף דבר נלענ"ד דכיון שלצערנו הגדול כבר הוחזקו בתחנת הכח (שבעיה"ק ירושלים) לעשות גם בשבת את המלאכות ע"י ישראל, לכן אין לסמוך על פטומי מילי בעלמא עד שיודע לנו בבירור גמור שניתן צו מאת ההנהלה להתנהג בשבתות וימים טובים כדת של תורה עפ"י הוראת הרבנים. ואף שבארנו דאפשר שמעיקר הדין אין לאסור ליהנות מהחשמל בשבת אף אם נעשה ח"ו ע"י ישראל, מ"מ יש לדעת שע"י השימוש שאנו משתמשים בשבת בחשמל הננו גורמים שיכופו שם את הפועלים לחלל שבת. וכמה מכוער הוא להתענג בשבת באש זרה אשר לא צוה ד' וכ"ש לכבד את מקדשי ד' אלו בתי כנסיות ומדרשות באורים שהם חשך ולא אור, וחובה גדולה מוטלת על עיני העדה להאיר את ההולכים בחשך ללכת באור ד' והיה לנו לאור עולם.^א

תמצות מספר "החשמל בשבת בזמנינו" להרי"מ מורגנשטרן שליט"א

מדברי הגרשז"א בתשובתו יש ללמוד לצורת ייצור החשמל בזמנינו בכמה פרטים:

א. מבואר בדבריו באות א' שמן הדין ודאי פשוט שאסור ליהנות מייצור החשמל הנעשה בשבת, ואף אם נעשה ע"י נכרים בעיר שרובה נכרים מסתבר לאסור בהנאה, וכל דבריו באות ב' לא באו אלא ללמד זכות.

ב. כמפורש בדבריו (ע"י הערה יג) אין היתר ליהנות כשצריכים להוסיף בהבערה כמה וכמה פעמים, כיון שזה רק מחמת צריכת הבריאים. (ומפורש כן בדבריו גם באות ב' כשבא ללמד זכות על המנהג להקל, אעפ"כ לזה לא מצד צד היתר).

ג. מבואר בדבריו כמה פעמים שעיקר יסודו בהצעת ההיתר ללמד זכות על המנהג להקל משום שבנד"ד הכל מוכן מערב שבת ובשבת רק מוסיפים דלק ויתכן שאין ריבוי בשיעורים במלאכת הבערה, אך זה היה בזמנו שהופעלו הגנרטורים מערב שבת ורק הוסיפו דלק בשבת, אך בימינו שנעשים כמה וכמה מלאכות לצורך ייצור החשמל, כגון מלאכת טוחן בטחינת הפחם, מלאכת מבשל בבישול המים למערכת הקיטור^ב ובקירור הדודים, מכבה (דרבנן) בכיבוי מבערים לפי הצורך כדי למנוע מתח גבוה מידי. וכיון שבבישול וטחינה ודאי יש ריבוי בשיעורים וגם בטחינה יש ריבוי במלאכה, הרי שאין שייך כלל ההיתר של 'ריבוי בשיעורים' בהבערה.

ד. גם במלאכת הבערה הגרשז"א זצ"ל במקו"א נסתפק אם שייך בנד"ד 'ריבוי בשיעורים', עיי"ש בתשו' בד"ה מאידך גיסא.

ה. בתשובת הגרשז"א זצ"ל לר' גרשון לפידות, נד' בספר מאורי אש השלם (ח"ב עמ' תמד) כתב: "ומיהו להשתמש בכל שבתות השנה דאם היינו יודעים שצריכים להוסיף בשבת דלק היינו צריכים ודאי לאסור מכמה טעמים, אך הואיל ונתפרסם^א שהכל נעשה מאיליו ואין לעשות שם מעשה בשבת כי אם פיקוח גרידא, אשר על כן על המקילים בזה יש להם על מה לסמוך, והמחמיר בזה תבוא עליו ברכה".

^א התשובות הללו נדפסו בשנת תש"ח, והוא מתוך ידיעת המציאות שהכל נעשה מאיליו ויש שם רק פיקוח כמבואר בתשובה זו שנדפסה במנחת שלמה. וכן מוכח בתשובה השניה המובאת באות ה'. אמנם בסוף ימיו כשנדעו לו המציאות הורה להתחבר לגנרטור ע"י שבו"י ח"ו, וכן במאמר שהובא בעמ' הבא.

^ב אמנם יש לדון בזה אם נחשב בישול כיון שהמים חוזרים אחרי 'המעבה' למקומם הראשון, ויתכן שאין בישול אחר בישול. אך יתכן גם שמים אלו לאחר שהפכו לגז בשעת הקיטור, כששבים אח"כ למצב של מים 'פנים חדשות באו לכאן' ונחשב בישול אחר בישול, וצ"ע.

דבר הצורך להצטרף לגנרטור שבת

כאשר התעוררה בעבר שאלת השימוש בחשמל בארץ ישראל, הנידון היה אם קיים היתר להשתמש בחשמל שייצורו נצרך לצרכי פיקוח נפש, דאמנם בגלל תוספת צריכת הבריאים נעשות פעולות איסור נוספות, מ"מ בשעה שגוברת הצריכה בגלל הבריאים, אם לא יוסיפו בייצור תפסיק המערכת לעבוד ולא יהא חשמל גם לחולים, ונמצא שאם היה העובד שואל אם מותר לו להוסיף עתה, היו מורים לו להוסיף.

ומטעם זה כתב הגרש"ז אויערבך זצ"ל דאפשר שמעיקר הדין אין לאסור ליהנות מהחשמל בשבת אף אם נעשה ח"ו ע"י ישראל. (הדברים נכתבו לפני כחמישים שנה ולפי המציאות שהיתה אז, ונדפסו במנחת שלמה ח"ב).

ובשו"ת אגרו"מ אוה"ח ח"ד סי' קכ"ז כתב דלא מובן ההיתר של בתי חולים דהא אפשר לעשות מכונה קטנה לכל בית חולים וכו' וגם איני רואה חלוק ממש בין השתמשות להאיר ובין המקרר, ומכל מקום נתן טעם לדברי החולקים שמקילים במקרר וליה לא ס"ל כמבואר בדבריו שם ובסי' ס"ד ובחלק ה' בסופו.

ועיי"ש בסי' ס"ד דאם הכל עובד באופן אוטומטי, וגם אם התקלקל אפשר שתיקנו נכרים ויש גם הכרח לתקן לצורך נכרים, איכא ספק ספיקא, ואפשר שלכן נוהגים להתיר.

אבל המציאות כיום שמאות יהודים עובדים בתחנות הכח בשבת ומהם עשרות עובדים בייצור.

זאת ועוד, כיום נעשות בכל עת פעולות מטעמי חסכון על מנת לייצר הכמות הנצרכת באופן החסכוני ביותר, פעולות אלו נעשות באופן שאין בעשייתן היתר משום פיקוח נפש, מפני שסדר עשייתן הוא כך: בתחילה מוסיפים בייצור של מכונה אחת ע"י הוספת מבערים וכו' כדי שניתן יהיה אח"כ להפחית הייצור במכונה אחרת, נמצא שמלאכות אלו שלא לצורך חולים, והרי זה דומה לחולה שיש לו נר שמחירו יקר שדולק ובא אחד והדליק נר שמחירו נמוך כדי שיוכל אח"כ לכבות את הנר שמחירו גבוה יותר, שהנר הודלק באיסור אסור ליהנות ממנו יעוי' בספר מאורות נתן ובשב"י ח"ו מש"כ בזה.

בשלב מסויים, הסכימה חברת החשמל שועדת רבנים תעקוב אחר הנעשה, ובביקור רבנים בתחנת הכח, הראו להם את אופן הייצור כאילו כל פעולות הייצור מתבצעות באופן אוטומטי, דיווח מוטעה זה שכאילו הכל מתבצע באופן אוטומטי, הועבר לידיעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל ומשום כך במשך איזה תקופה סבר שכבר אין צורך בגנרטור, א"לם אחר זמן כאשר נודע לו ההטעיה שהיתה בענין, ושלמעשה עובדים

בפועל בייצור בשבת, ובאופן חמור יותר מבעבר מפני שמטעמי חסכון נעשות פעולות יצור בזמן שאין בהן צורך לחולים ואין היתר לעובדים לעשותם מפני פיקוח נפש, אמר שהוא צריך לעיין בזה.

לאחר מכן כשדיבר שוב בנושא זה השיב כך: חשבתי על זה, ומעיקר הדין אין איסור להשתמש כי יש ספק אם אני מקבל מהחשמל המיוצר באיסור או מהחשמל המיוצר בהיתר.

אולם כשהתבררה לו המציאות שמערכת החשמל בכל הארץ עובדת כמערכת אחת, ואצל כל הצרכנים זה וזה גורם החשמל המיוצר באיסור עם החשמל המיוצר בהיתר, ולאור הוכחתו (במנח"ש) שזה וזה גורם אסור משום מעשה שבת, אמר שצריך לעיין שוב בענין.

בר"ח אדר תשנ"ה, שלושה שבועות לפני פטירתו שאלו אם להצטרף לגנרטור, והשיב, אין זה שאלה ובודאי להצטרף ולא רק תיקונים עושים בשבת אלא הם מייצרים חשמל בשבת, ולא קיימו דבר ממה שסוכם עמם בענין ועדת הרבנים. ואמר לבני ביתו שהוא מצטער על כך שבעקבות ההטעיה של חברת החשמל נמנעו אנשים מלהצטרף לגנרטור.

נסיגנות הטעיה נעשו גם בתקופת החזו"א כפי שאמר החזו"א זצ"ל להגר"י קופרשטאק שליט"א, (וכמובא בספרו מאורות נתן). והוסיף החזו"א אם כותבים טעם איסור השתמשות בחשמל משום מעשה שבת, יטעו לומר שמותר להשתמש בחשמל המיוצר, שהרי חברת החשמל מפרסמת שייצור החשמל נעשה באופן אוטומטי, אך האיסור שכתבתי משום חילול השם, הוא סיבה לאסור בכל אופן של חילול שבת הנעשה בעסק זה.

גם בתקופה בה ריבוי הפעולות בייצור השמל שנעשה עבור הבריאים נעשה באופן שלולא הן לא היה חשמל גם לחולים, כתב מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל (במנח"ש שם) בזה הלשון:

"יש לדעת שע"י השימוש שאנו משתמשים בשבת בחשמל הננו גורמים שיכופו שם את הפועלים לחלל שבת, וכמה מכווער הוא להתענג בשבת באש זרה אשר לא צוה ה', וכ"ש לכבד את מקדשי ה' אלו בתי כנסיות ומדרשות באורים שהם חושך ולא אור, וחובה גדולה מוטלת על עיני העדה להאיר את ההולכים בחשך ללכת באור ה' והיה לנו לאור עולם"

עידכון, לאחרונה נעשה נסיון באחת מתחנות הכח לסדר שלא יהא צורך בהכנסת פחם למיכלים של התנורים בשבת, והנסיון לא עלה יפה, והוצרכו להכניס פחם בשבת בגלל ריבוי הצריכה של הבריאים. נמצא שהמשתמשים בחשמל גורמים באופן ישיר להסעת פחם בשבת והבערתו ע"י ישראל.

הגאון ר' ישראל יעקב פישר זצ"ל

חלק ט עמ' פד

ישראל

הלכות שבת

אבן

אולם להשתמש בחשמל בשבת, יש נדון אחר ש"י שהוא מדליק את הנרות, הרי הם עוזרים על ידו באיסורים רבים של הצערה בשבת, ואיכא לפני עור, ואף אי נימא דחברת החשמל מותר להם להוסיף דלק ולהצטער בשבת, אף אי נימא דלצמי חולים יש להם קוים מיוחדים, מכיון שיש הרבה חולים מסוכנים בצמים פרטיים שצריכים לחשמל לעשות דיאליזה לכליות, וכן חולים מסוכנים אחרים וממילא מוכרחים לספק חשמל לכולם, כי אינם יודעים מי שצריך ומי שלא צריך.

מ"מ כל איש שהוא יודע שא"צ צדימו חשמל לחולה מסוכן, וגם נרות להאיר ודאי א"צ אסור לו להדליק את נרות החשמל בשבת, כי הוא מכשיל את חברת החשמל בלפני עור, ואין זה בגדר רצי בשיעורין, ואף דדבר ידוע * שנשעו הראשונות של השבת יש די מספיק חשמל לכל אלו הנרות שמדליקין בלילה, מ"מ הרי אס"כ צטוקר וצכל השבת צריך ליזהר שיהיו המנורות סגורים, כדי שלא יעצור על לפני עור.

* היום נשתנה תהליך הייצור כמש"כ חברת החשמל בעצמם בדוחו"ת שלהם "כמעט כל מקצוע ותחום התמחות מיוצגים בצוות הענק, המפעיל 24 שעות ביממה את האתר. מאות עובדים מאיישים קשת רחבה של מקצועות באתר וכו' מעשה ייצור החשמל הינו מחייב ומפרך, ואינו נעצר לרגע. מאות עושים במלאכה, וכל חידושי הטכנולוגיה והמערכות הממוחשבות אינם מפנים את ידיהם ולו לרגע". וכן מעידים בזה כמה ת"ח שראו וביררו מקרוב כ"ז וכמובא בשבות יצחק לר' יצחק דרזי שליט"א שהעידו בפניו עובדי התחנה, שגם בליל שבת מגבירים מכוונות הייצור לפי צריכת החשמל בארץ, ויש זמנים שמפחיתים פעולת טורבינה גדולה ובמקומה מפעילים אחת קטנה שמיצרת כמות מספיקה לאותו זמן, ושימושה זולה יותר משימוש בגדולה. ולפי"ז גם בליל שבת צריך שיהיו המנורות סגורים לדברי הרב זצ"ל. וע"ע לקמן מכתבו של הגר"נ קרליץ שליט"א שהאריך בענין לפ"ע שיש בהפעלת מכשירים מער"ש שיפעלו בשבת.

שאלתי קמיה הרה"ג ר' יהודה פישר שליט"א בנו של הרב זצ"ל במה אביו היה משתמש בש"ק? והשיב שבתחילה היה מנורות גז (לוקסים) ואז מצברים ולבסוף גנרטור, וכן היה מורה לאחרים לעשות. (המו"ל)

הגאון ר' יצחק יעקב ווייס זצ"ל מנחת יצחק

חלק ג

יצחק

סימן ט

מנחת

סימן ט

אם מותר לעלות ולרדת בשבת, במעלית הפועלת ע"י כח האלקטרי

ב"ה יום א' בהב"ה ל"ז למבנ"י תשכ"א לפ"ק מגשטתר יצ"ו.

שוכט"ס אל כבוד הרה"ג המפורסם בתורתו ויראתו
וכר נשית מוה"ר שמואל מאיר הכהן הולנדר
שליט"א מלפנים דיין דק"ק טשערנאויץ וכעת בתל
אביב באה"ק חובבי"א.

אחדשת"ה כמשפט לאוהבי שמו. את גי"ה
הגיעני. ע"ד המעלית שעולים ויורדים בהם
בבתים הגדולים. שפועלים ע"י כח האלק-
טרי, אם מותר לעלות ולרדת בהם בשבת.
ביחד עם אינם יהודים. שעולים ויורדים
לצורך עצמם. ודעת כתי"ה שאסור בודאי.
משום המלאכות דאורייתא ודרבנן הנעשות
בבית התעשייה של כח האלקטרי. שנעשה
גם לצורך ישראל. ועוד שעל פי רוב
ההשתמשות. מרבים בעשיית כח האלקטרי.
וא"כ מוסיפים במלאכת העשייה בשביל
ישראל ממש עתיד.

הנה נדקו דבריו נזכ, דהשני השפתי מקורם נש"ע
ופוסקים, דהא דנעשכ גם לצורך ישראל, אפילו
נזכ, דנר לאחד נר למאכל, אסור לכנות ממנו בשבת לכ"ס,
כמבואר (בא"ח סי' רע"ז), ומכ"ס דא"ס יש חשש שירבו
בשני"ל ית"א, דאסור לכ"ס, כמבואר שם (סעי' א'), אך
צט"ר שחז"ק עכ"ס, והבטלים והפועלים צצית כחשש,
הם כולם עכ"ס, כנר כחשתי בספרי מנחת יצחק (ח"א
סי' ק"ז), נשם גדולי החמונים, לנדר משום דבטיחות
כגדולות, החומר להדלק כיום ש"ק, בודאי נעשה קודם

השבת, והמלאכה כיום השבת, היא על להבא, שלא יכ"י
נפסק המשפט צימים הנאים עי"ש, אך בכל זה צמדינותו
שהכל נעשה ע"י ישראל, ל"מ היתר הנ"ל, וע"י צחש
אמרי יושר (ח"צ סי' נ"ב), וחמיר משם, דל"ה רק חשש
אמיר לנ"ו, משא"כ הכא דפועלים עצמם ישראלים עי"ש.

והנה מפעם אחרון הנ"ל, נראה לאסור, אך באופן
שהמעלית הולכת כל היום בלי הרף, דמ"מ
צתוספת משה, נחוסף ג"כ הזרם, דיש בו משום הנ"ל,
ועוד יש לדון משום זילותא דביו"ט, עכ"ס (בה"צ ק"ד),
וכ"ז אך צמדינות שהפועלים עכ"ס ורוב המשתמשים
עכ"ס, מכ"ס צח"י, שהפועלים ישראל, ורוב המשתמשים
ישראל, דשייך גם משום מה שגורם להמלאכה צצית
החשש כנ"ל.

יצחק יעקב ווייס

* (ביאור דברי המנח"י) מבואר שם בשו"ת שאוסר שימוש בחשמל שנעשה ע"י גוים והמפקחים עליהם ישראלים,
ותפקידם לצוות ולפקח על הוספת עצים למדורה שעל ידה נוצר החשמל. ואם כה"ג אסר בעל האמרי יושר כ"ש
בא"י דחמיר טפי שיצור החשמל עצמו נעשה ע"י ישראלים מחללי שבת.

להמעין היטב בתשובה זו, עולה דהמחבר אסר להשתמש במעלית המופעלת ע"י
חשמל שמיצרים יהודים, מטעם שככל שמשתמשים יותר בחשמל, גורמים שיעשו
פעולות נוספות של חילול שבת בבית התעשייה לייצור החשמל [תחנות כח]. וע"ע לקמן
בדעת הגרנ"ק שליט"א שהאריך בענין לפני עור שיש בהשתמשות בחשמל.

הג"ר מאיר בראנדסדארפער זצ"ל
שו"ת קנה בשם ח"ד

בשם

אור"ח סימן כז

קנה

[ב]

ואשר שאל עוד באם מותר לכתחילה שרק חלק מהמנורות בשבת יהיה דלוק מהאלעקטערי הכשר מהגינוראטער הפרטי, באופן שיש בהחדר אור מספיק ואפשר ללמוד ולקרוא לאור המנורות הכשרים, ולהוסיף אור המאיר מהאלעקטערי הרגיל של חברת האלעקטער שמחללים שבת עכ"ד.

והנלע"ד דאס דלגופא דמילתא יש לנדד בזה להחירא עפ"י מה דמזאיר בשו"ע אור"ח (סי' רע"ו סע"ד) דאס יש נר צנית ישראל וצא אינו יהודי והדליק נר אחר מותר להשתמש לאורו בעוד נר הראשון דולק, ועיי"ש במשנה ברורה (ס"ק ל"ב) דר"ל אף דעתה על ידי הנר הזה שהדליק בשביל ישראל נמגדל האור יותר אפי"ה מותר, ומיירי כשהיה יכול מתחילה במקום הזה על כל פנים ליהנות קצת לאור הנר הראשון ולכן שרי וצלא"ה אסור עכ"ל.

ואם כן נראה לכאורה דבאופן שמדליק אור מספיק מהאור הכשר שאפשר ללמוד ולקרוא על ידי האור הכשר אפילו שלא בדוחק, אס כן אין צריך כלום בזה שמוסיף חוספות אורה מאור המאיר מהחצרה שמחללים שבת.

ומכל מקום להלכה למעשה נלע"ד שאין מן הראוי לעשות כן אעפ"י שאין בזה משום איסור הנאה מאור האסור שנעשה על ידי חילול שצ"ק, מכיון שאין כאן רק חוספת אורה ויכול שפיר ללמוד ולקרוא גם בלי זה, מכל מקום יש בזה משום איסור מקייע די עוברי עבירה, ואולי הוא גם כן בגדר חילול השם בזה שנהנה מאור שנעשה על ידי חילול שצ"ק אעפ"י שאינו אלא חוספת אורה ומן הראוי למנוע מזה.

נסוב על דברי הרה"ג חיים אהרן מונדרר שליט"א מו"צ העדה"ח:

הן למכביר להוסיף במילים על דברי רב השכונה שליט"א בגודל הדבר הנשגב הנ"ל בחיזוק גדרי השבת קודש שהיא מקור הברכה, ועל כל אחד ואחד להודרו ולהתחבר לגנרטור השכונתי הנ"ל, ולמזהיר ולנזהר שלומים תן כמי נהר, וכל העוסקים והמסייעים והמצטרפים לענין חשוב זה יתברכו ממרומים בכל מילי דמיטיב בשפע ברכה והצלחה ברו"ג, ונזכה לקבל פני משיח צדקנו בב"א.

ש"י יב"א ה'תש"ז

הכו"ח למען כבוד השבת קודש

(אם יתברך ה' אלהינו)

הגאון ר' אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל ציץ אליעזר

שו"ת סימן כז ציץ אליעזר ח"ח

(ה) **ואבוא** בזה לשאלתו השלישית, והוא על אודות הפלטות לשבת אי הו' כקטומות לענין חזרה בלא הנחת טס עליהם, דכך אופן עשייתם, הם טס של מתכת בעובי אגודל ובתוכו ישנם חוטי חשמל שבהם הזרם והם מתחממים, ואינם נראים לחוץ היות וטס המתכת מקיפם מכל צד, גם א"א להמעיט או להגדיל החום כי קבוע הדבר ביסודו, ועם הכנסת התקע פועל ובהוצאתו מפסיק ע"כ.

והנה כבר דן בזה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ה חאו"ח סי' ל"ד וח"ו חאו"ח סי' ט"ו והעלה דאין דינם כגרופה וקטומה עיי"ש. אבל לעומת זה כבר הורה זקן רבה של ירושלים הגאון הגרצ"פ פרנק ז"ל בתשובה שנדפסה בירחון קול תורה חו' אייר תשכ"ג דיש לזה דין גרופה וקטומה וא"צ לפרוס על הפלטה כדי להפסיק בין הקדרה והפלטה בהיות דאין אפשרות להגדיל או להקטין את כח החום ולא שייך חיתוי כלל, ולא איכפת מה שאין בו מעשה להיכרא עיי"ש.

ויש להוסיף דלמעשה נקרא זה שיש גם פעולת היכר והיינו בזה שמשתמש בשבת בפלטה זאת אשר בימות החול איננו משתמש בה בהיות דעשוי רק להחזיק חום התבשילין, או אפילו לחמם אבל לא עד כדי לבשל ממש, דכך שמעתי מהרבה משתמשים בהם שמידת חומו אינו מגיע לגובה כזה של בישול, ויעוין גם מ"ש בספרי שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' ט"ז אות ג' ומה שהבאתי בשם הגידולי ציון, וכמו"כ יעוין מ"ש בזה גם בספר שו"ת אגרות משה (פיינשטיין) חאו"ח סי' צ"ג עיי"ש, ואקצר.

ולכל היותר אפשר להדר לתלות על מקום התקע פתקה שכתוב עליה שבת קודש, וזה ישמש לו כאות אזהרה שלא יבוא אי פעם לשכוח ולהוציא התקע ממקומו כדי לכבות הפלטה, או כדי לתת ולהעמידו על מדת חום גבוה יותר [אם ישנו כזאת]. וזאת למודעי. אין ללמוד מהאמור כל היתר בנוגע לעצם השימוש בפלטה חשמלית בשבת מכח השאלה האחרת החמורה שישנה בזה במה שישראלים עובדים בשבת בתחנת הכח החשמלי. ואסיים בברכת כוח"ט והצלחה בעליה בשלבי התורה והיראה

בידידות ובהוקרה
אליעזר יהודה ולדנברג

הנהגת הבבא סאלי זצ"ל

צילום מתחילת ספר מלכים אמניך להגר"י זילברשטיין שליט"א

אין האש שולטת בביתם של צדיקים

בבית אדמו"ר (ר' ישראל אביחצירא זצ"ל) הדליקו נרות ומנורות רבים. להאיר את ליל שבת, ונמנעו מלהשתמש בחשמל. אדמו"ר זצ"ל אמץ לעצמו את פסק החזון איש זצ"ל שהשימוש בחשמל, יש בו לבד מהנאה מחילול שבת, גם חילול השם.

...נפל לפתע אחד הנרות, ואש אחזה בשטיח שכיסה את ריצפת הבית, עד מהרה התפשטה האש וגרמה לבהלה ומהומה רבתי. בני הבית חששו שהאש תגיע לחפצים דליקים, שאם היתה האש אוחות בהם היתה סכנה ממשית שכל הבית יעלה בלהבות. בשל קדושת השבת, נשארו כולם חסרי אונים, והחלו לפנות את הבית מיושביו. היחידי שלא נתפס לבהלה היה אדמו"ר...ניגש אל האש...ואמר: עד לכאן תגיע האש ותו לא! ובאופן לא טבעי פסקה האש, בדיוק כשהגיעה לאותו קו. ודעכה לאיטה לשמחת כל הנוכחים.

(מאור ישראל" עמוג קל"ג)

אולי אפשר לומר שאין זה נס, כי אם חוק בטבע, על פי הנאמר במסכת שבת דף קי"ט: "אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת" ולכן בית של צדיק שאין בו אף שמץ של חילול שבת אין האש שולטת בו. ופשוט. וק"ל.

מכתבו של חתן הבבא סאלי זצ"ל הג"ר אריה יהודה הראל שליט"א:

בס"ד

בבית אדמו"ר הדליקו נרות ומנורות רבים, להאיר את ליל השבת, ונמנעו מלהשתמש בחשמל. אדמו"ר שהעריך מאד את גדולתו של החזון איש זצוקללה, אמץ לעצמו את פסק החזון איש שהשימוש בחשמל יש בו לבד מהנאה מחילול שבת גם חילול השם, ובשום אופן לא רצה להנות מהחשמל בשבת, הוא השתמש בשנים הראשונות לעלותו ארצה במנורות נפט, לאחר מכן במצבר מיוחד לשבת, ובביתו האחרון בנתיבות הותקן גנרטור מיוחד שיספק לכל הבנין חשמל בשבת תוך כדי הדגשה שזהו החשמל המיוחד לשבתות".

**הגאון ר' עזרא עטייה זצ"ל
ראש ישיבת פורת יוסף**

הקטע שבסמוך נכתב ע"י הגאון רבי יעקב מוצפי זצ"ל גאב"ד העדה"ח הספרדית
והם חידושי"ת בשם הג"ר עזרא עטייה זצ"ל

ספר הזכרון כנסת עזרא

פ

הרה"ג ר' יעקב מוצפי

ראש ישיבת קרית ספר וגאב"ד העדה החרדית הספרדית

חידושי תורה עם הערות והארות בחידושי

ח) בענין חשמל בשבת רבינו היה מורה כדעת מרן חזו"א זצ"ל
שלהמנע מלהשתמש בשבת בתאורת חשמל המופקת ע"י חברת חשמל של
יהודים המחללים שבת כמצוי היום רח"ל ורק בגנרטור או גז הורה
להשתמש דכך בבי"כנס שלו היה גז מפיק אור במנורות וכן אסר כדעתו
של חזו"א להשתמש בשבת במים המובאים באמצעות משאבות המופעלות
ע"י חברת החשמל הנ"ל. ואני מעיד ששמעתי זאת מפיו שכך פסק לאברך
ששאלו בזה. כך שאם ימצא פירכות של סתירות לדבריו בענין המים אז
כידוע לא מתים מקושיא ואומנם נצטרך תירוץ לסתירה אך הדין לא
ישתנה דודאי שאסר השימוש במים הנ"ל:

**ספר הזכרון
כנסת עזרא**

לאדונינו מורינו ורבינו פאר הדור והדור גאון התורה והמוסר
איש חי רב פעלים רשכבה"ג רעיא מהימנא של היהדות החרדית
הספרדית משרידי דור דעה מרן ראש הישיבה

**רבי עזרא עטייה
זצוקללה"ה**

ראש ישיבת פורת יוסף עיה"ק ירושלים תכב"ץ

נתבקש לישיבה של מעלה י"ט אייר תש"ל

י"ל במלאות למעלה מחצי יובל לפטירתו ע"י תלמידיו בארה"ק
שנת תשנ"ח לפ"ק

הגאון ר' בנימין זילבר זצ"ל אז נדברו

ברית דיני שהיה וחזרה עולם

שיש בשימושו איסור ח"ה שאינו חס לכבוד שמים כיון שהוא שימוש ציבור והעובד בשבת הוא עושה במרד ר"ל, והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שישבו בתשובה שלמה במהרה, עכ"ל. [ואפילו אם נעשה הכל באופן אוטומטי כל שיש חילול שבת ע"י יהודים צריכים להגזיר מזה ומסתברא דלא שייך ח"ה אלא אם נהנה בשעת חילול שבת].

ס"א. ולענין השתמשות בחשמל בשבת כתב החזו"א (סי' ב' סק"ד): וכל זה כשזרם החשמל הוכן מע"ש והשעון מפסיק את חבל החשמלי וחוזר וקושרו, אבל אם נעשה בתחנות החשמל בשבת ע"י ישראל שאינו משמר שבתו, אסור ליהנות ממנו, ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימושו מן הדין, אסור להשתמש בו מפני

עו א ז הפסקות החשמל בשבת נדברו
סימן כח
תשובה

בס"ד יום ה' בשלח תשל"ב.

אחדשה"ט בהוקרה רבה כערכו הרם.

חלק ו

יקרת מכתבו נתקבל בברכה. ועיינתי היטב מה שדן אודות שימוש בחשמל בכלל ואודות מה שנפסק זרם החשמל בכל הארץ בשבת פרשת וארא. והנה בבעי' הכאובה הזאת מה שיש גם מהחרדים משתמשים בחשמל למרות שידוע שיש חילול שבת ע"י יהודים בתחנות של החשמל, אין רצוני לדון בזה כעת ולע"ע אין לי להוסיף על מה שהובא בברית עולם עמוד 74 סעיף ס"א בשם החזו"א שיש למנוע מפני חילול השם.

אמנם מה שדן במכתבו אודות השבת שנפסק זרם החשמל ודעתו שזה יותר חמור מכל השבתות אין דעתי כן וכן עניתי לכל השואלים אותי, שהרי זה ברור דאפילו במקומות שעובד באופן אוטומטי שומרים ע"י יהודים ומתקנים מה שדרוש ונמצא שהשתמש בחשמל באור ובבישול הוא נהנה מחילול שבת של יהודים.

וכעת נדון לעצם הענין אף שזה לא נוגע לע"ע למעשה כאמור, והנה איסור בישול אין בזה אפי' בלח אפי' נצטנן לגמרי כיון שהכל נעשה מעצמו דלא כמו שהבין כב' שליט"א דבלח יש בזה איסור בישול, וגדולה מזו מבואר בחזו"א (סימן ל"ח סק"ג) דאפי' אם העמיד בשבת עצמו דבר צונן על כירה חשמלית וגדלק מעצמו ע"י השעון שהכין מע"ש אין זה אלא גרמא. [וגרמא מותר מן התורה בכל המלאכות גם מלאכת מבשל אף שכל מבשל הוא רק כעין גרמא, וכמו שכתבנו במקור הלכה ח"ב על מסכת שבת]

אמנם בעניינינו אם ה' ברור לנו שיש איסור הנאה מה שעובדים יהודים בתחנות החשמל בכל השבתות ובשבת שנפסק לגמרי הזרם [וכבר כתבנו שאין רצוני לדון בזה, וכבר נתבאר שאין הפדל בין כל שבתות ובין השבת שנפסק הזרם] כמו במבשל-בשבת, זרי

אז סימן טו נדברו לט
תשובה

בס"ד אור ליום ו' עיוהכ"פ תשל"ד

לאחר ברכת גח"ט, המכתב נתקבל בזמנו אבל היות אודות שימוש בחשמל שנעבד באיסור אין הבדל בין שימוש בשביל להאיר או פריזידר, בחזו"א לא נזכר מראית העין רק הנאה ממה שיהודים מתללים שבת זהו בכלל חילול השם שהשבת נעשה אצלו זול, ולא תלוי במראית העין וז"ל (מובא בברית עולם עמוד 74 סעיף ס"א): והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת ומכיון שאין החשש מפני מראית העין אין להתמיר יותר ממה שהחמיר בזה מרא דשמעתנא וכל המוסיף הוא בכלל כל המוסיף גורע דאם אנו אוסרים מלהשתמש במצברים כמו שרגיל בחול יבוא להשתמש בחשמל ממש (ואין ראי' ממה שיש שמקילים בפריזידר דמחזיקים בזה לבלתי אפשרי ולפי' כיון שאינו מפורש בחזו"א איסור ממש אלא חז"ש לכן מורים היתר בזה) ואפילו אם ה' חשש מראית העין נמי יש להתיר והדברים רחבים בספר מקור הלכה ח"ב סימן כ"ב.

בענין הגנון עיין בברית עולם (עמוד 92 ס"ד) בשם החזו"א להתיר אמנם הוספתי ואפשר דאפילו אם יש לזה כפתור שלפעמים מפרקים וכי' כתבתי כמסתפק כיון שלכאורה מלשון החזו"א במה דכתב כיון והסוכה קבוע לכאורה לא משמע כן וכן בסוף סימן תרכ"ו לענין לפתוח הגג של הסוכות כתוב דזקא אם מחובר בצירים ולעת הצורך ושכת לסדר מע"ש יש להקל ועיין מה היטב בספר אז נדברו ח"ג סימן כ"ד.

חלק ד

שבות פרק יט יצחק קצא

באיסור ונצטנן, דאף שהחום שנעשה באיסור נעלם ואיננו, מ"מ אסור ליהנות מתבשיל זה בשבת. דהואיל ויש היכי תימצי שישאירנו על האש וההנאה מהאיסור תשאר עד מוצאי שבת, לא חילקו ואסרו גם כשנצטנן [יעוי' בהערה דלעיל], והכ"נ חשמל שנוצר באיסור ועתה נעשה בו צורך לחולה, נשאר באיסורו לצורך הבריא.

ושמא י"ל דכיון שלפי המצב שנוצר לאחר שכיבו מכונה קודמת, אנו זקוקים להדלקה זו עבור החולים, יש לדון מעתה זרם חשמל זה כנעשה מחדש בהיתר עבור חולים.

ושמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דמ"מ כיון שנעשה כאן איסור יש לחשוש בזה משום מעשה שבת, ויש להמנע מלהשתמש בחשמל זה בשבת. [מלבד הטעם משום חילול השם כדלהלן].

ולדעת האגרו"מ גם אותם פעולות שנעשות בחברת החשמל מפני שבדיעבד מוכרחים לעשותם כדי שלא יפסק הזרם מהחולים, אסור ליהנות מהם משום מעשה שבת וכמש"נ.

ועי' בתשובת הגרש"ז אויערבך זצ"ל [שם] שכתב דאם ייצור החשמל נעשה בשבת בעבירה ע"י ישראל פשוט הוא שאסור ליהנות בשבת מהאור והאש שיצירתם בעבירה, ולא עוד אלא שגם התבשיל שנתבשל מאליו בשבת ע"ג תנור חשמלי נלע"ד שאסור לאוכלו בשבת, ע"כ. וכן כתב בשו"ת אגרו"מ ח"ד סי' ס"ד דלהשתמש בחשמל אף שלא להבעיר כגון מעלית וכדומה אסור, וכ"ש לאור החשמל, וכ"מ גם בשו"ת אגרו"מ או"ח חלק ה' בסופו לענין פלטה חשמלית לשמור על חום המים והתבשיל דאסור. וכמו"כ שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א.

* וכבר יצא לשמוע מפי מחבר הספר (וכן הוא מספר לכל השואלו בענין זה) שהגרי"ש אלישיב זצ"ל אסר מדינא להשתמש בחשמל בש"ק. אלא שביקש הגראי"ל שטיינמן שליט"א מהגרי"ש"א שלא יפרסם האיסור לרבים כי ודאי יהיו שלא יעמדו בנסיון ויתרגלו שלא לשמוע אל דברי הרבנים אף בדברים אחרים (וע"כ נכתב בשמו בנוסח רק "יש להמנע"). ומטעם זה גם בדבריו המובאים בדפים לקמן נכתב בלשונות כמו 'ראוי' ו'עדיף' וכיוצ"ב.

שבות פרק יט יצחק

כיום כ-150 הדלקות נעשות בשבת באופן ידני, מיעוטם מפני צורך הצריכה ורובם הגדול מטעמי חסכון שבהם אין את הנימוק להתיר מפני צורך החולים בהדלקה כמש"נ לעיל. מיכל הפחם מספיק לכשמונה שעות וכל שעות היממה עובדים טרקטורים להכניס פחם כדי להשתמש בדלק זה שהוא זול יותר, גם נעשות התנעות חדשות בשבת. ויהא רעוא שיתוקן הדבר.

דברים דלהלן נכתבו ע"י הרב יצחק דרזי שליט"א
ונתפרסמו בגיליון אליבא דהלכתא אב תשע"ב

ח. פרטי דינים נוספים ששמעתי ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ההצטרפות לגנרטור אינה נטל כלכלי

א. הצטרפות לגנרטור אינה הוצאה כספית אלא הכנסה, כי בצרכי שבת נאמר כל המוסיף מוסיפין לו, ובשיעור ההצטרפות לגנרטור עד כמה נכלל בהבטחה זו, שמעתי ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דמה שהוא בגדר צורך שבת נכלל בהבטחה זו, והשימוש בגנרטור למה שהוא רגיל להשתמש בימות החול למאור חימום וצינון חשיב צורך, הואיל ואין זה כבוד שבת שיחסר לו ממה שהוא רגיל בימות החול. ב. בתשובה לשואל אשר מסיבות שונות טען שיש לו היתר ליהנות ממעשה שבת לצורך חולה וכדומה, אבל יש לו יכולת להצטרף לגנרטור עבור מקצת מהצריכה שלו, אם יש לו לעשות כן, השיב מרן זצ"ל דגם אם יש הדלקה שהיא מותרת צריך לשקול ולדון כל הדלקה בפני עצמה, ובודאי צריך להצטרף לגנרטור לכל מה שניתן להצטרף.

ג. השימוש בחשמל של חברת החשמל בבית הכנסת, הוא חמור יותר מאשר בבית פרטי, מפני שנעשה בציבור ובפרהסיא.

ד. אין חילוק בין מזגן לתאורה.

ה. הנוהגים ליתן מכספי מעשר גם לצורכי ציבור, כגון בנין בית הכנסת ומקוה, יכולים ליתן להוצאות הגנרטור לצורך השימוש בבית הכנסת.

ו. בתשובה לשואלים השיב מרן זצוק"ל, דאם בבית הכנסת שבו הם מתפללים בקביעות משתמשים בחשמל למזגנים, ויש אפשרות להתפלל בבית הכנסת אחר, עדיף להתפלל בבית הכנסת אחר.

תשובות ממרן הגרי"ש אלישיב שליט"א⁸²

קו התאריך

בענין קו התאריך אמר רבינו שליט"א דצריך להחמיר בשני הימים לענין דאורייתא (א.ה.) ולענין מהו היום העיקרי לענין דרבנן וכו' נכתב במקו"א, והנידון כאן הוא לענין דאורייתא).
[א.ה. אמנם אמר רבינו שלכתחילה צריך ליזהר שלא ליכנס לבית הספק כלל, ובש"ק ישהה במקו"א שהוא ודאי שבת לכ"ע.]

בענין שימוש בחשמל בשבת

בענין שימוש בחשמל [שאינו גנרטור] בשבת, אמר רבינו שגם לצורך חימום הבית לא להשתמש בחשמל, ואפי' אם בגלל זה ישארו בקור בשבת.

⁸² נתמבל למערכת ע"י אחד מתלמידי רבינו מרן שליט"א, התשובות נערכו לאחמ"כ ע"י הגרא"צ ישראל ז"ל שליט"א

יוסף

אורח חיים

ישא

סימן ע

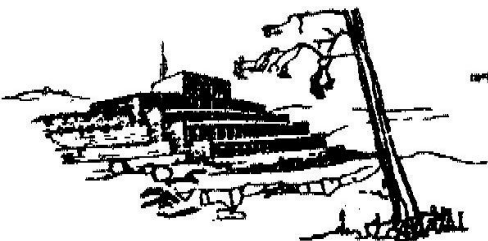
בענין חשמל כשר לשבת

כאשר החלו אברכים ת"ח (בעיר ביתר בעידוד המרא דאתרא שליט"א) לפעול בכל כוחם לסדר גנרטור לשבת, כדי שלא יזדקקו להשתמש בחשמל המיוצר ע"י חברת חשמל שיש בו חשש מעשה שבת, הנני לשוב על הראשונות כי לדעת מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א מצוה להתחבר לחשמל שאין בו איסור שבת. וההוצאות לגנרטור הינם הוצאות שבת ויו"ט שעליהם נאמר לוו עלי ואני פורע, ויזכו התושבים בפעלם לקדש את השבת.

כנסת יהודה

ישיבה • בית מדרש גבוה • השתלמות בחורא. רבנות ודיעות
HIGHER TALMUDICAL RESEARCH, RABBINICAL SEMINARY

KNESSET YEHUDA

בס"ד

יום א' לסדר "ולכל בניי היה אור במושבותם"

כ"ז טבת תשע"ב לפ"ק

לכבוד הרה"ג ר' שליט"א

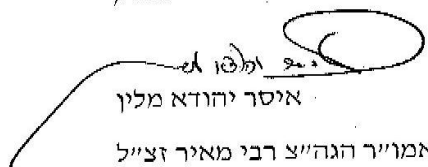
שלוי"ב,

על שאלתו, מה פסק לן מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, בנוגע לגנרטור של ש"ק עבור הישי"ק שלנו. הנני להשיב לו גופא דעובדא היכי הוה.

בשנת תשנ"ט, נותק חיבור הגנרטור מביהמ"ד של הישיבה קטנה לתקופה מסוימת (עקב עומס יתר). והיות, ומסדרי הישיבה היתה קביעות תמידין כסדרן לשהות כל שבת שניה בישיבה, במסגרת חזרה חודשית. פעם "שבת עיון" ופעם "שבת בקיאות" לסירוגין. והיתה בזה תועלת גדולה לשקיעתן בלימוד עם החברותות ונוכחות הרמ"ם בסדרים, והכל לקראת מבחן החודשי שנקבע למוצש"ק או למחרתו. וכמובן כ"ז לא היה שייך כלל אם היו מתפזרים לביתם.

ושאלנו קמיה מרן שליט"א (ע"י אחד מגדולי תלמידיו), האם להשאיר סדרי הישיבה על מתכונתם או לא. וענה לן מרן שליט"א, "שאם אין גנרטור - אין ראוי להחזיק הבחורים אצלנו לשבת, וכל בחור יכול ללמוד ליד ביתו, ואין אנו אחראים עליהם".

החותם בברכת התורה ולכבוד של שבת מלכתא,

איסר יהודה מלין
בלאאמו"ר הגה"צ רבי מאיר זצ"ל

סנהדריה מורחבת 140, ת.ד. 6609 ירושלים, טל: 5816085, Jerusalem, Israel, P. O. B 6609, Sanhedria Murchevet

הנה הנידון היה האם לבטל קביעות הנהוגה זה מכבר בישיבה, דבר אשר כרוך בהכרח בביטול תורה ואוירת ההתעלות בלימוד בתוככי הישיה"ק, ולמרות זאת לא ראה מרן הגרי"ש שליט"א מקום להקל בזה, והורה שיש להשאיר הבחורים בביתם כדי שלא ישתמשו בחשמל המיוצר ע"י חילול שבת ח"ו, והעדרות הבחורים על כל המשתמע מכך אינה באחריות צוות הישיבה.

הרי לנו עד כמה הקפידו מרנן שליט"א להזהיר שלא להשתמש בחשמל המיוצר ע"י חילול שבת.

אור ומים ללא חילול שבת

כהלכתה וכל יצור החשמל יהיה ע"פ דין התורה"ק.
 מרן החזו"א זצוק"ל אמר שאפשר להשתמש בשעת הדחק בשבת במים שנמצאים בנזירות בצין השמשות של כניסת השבת כיון שהמים הם עדיין מערז שבת.
 בשישבים מחלוניים שהגנרטור שמספק חשמל לבתי כנסיות ללא חשש חילול שבת מפריע להם ע"י הרעש או העשן וכדו', דבר זה שיש בו חילול ה' אינו מתיר הנאה מחילול שבת ועדיף שיסגרו כל בתי הכנסיות בעיר ויתפללו כל אחד בציתו מאשר ליהנות מחילול שבת.
 ויצאיות לשימוש בחשמל ומים שאין בהם חשש חילול שבת פשיטא דהוי בכלל "הוצאות שבת".

עוד מההכנות לשבת קודש, היות שעדיין לא זכינו שיצור החשמל בארץ הקודש נעשה באופן שאין בו חשש חילול שבת, יש לסדר חשמל ומים לכבוד שבת באופן שאין בהם שום חשש חילול שבת ר"ל, וידוע מש"כ מרן החזו"א זענין זה [בג]. ואף במקרה שתפקידו לשמור על המאכלים שלא יתקלקלו אין להשתמש בחשמל שמיאזר ע"י חילול שבת דנהנה מחילול שבת [אם לא כאשר הוא לצורך פקוח נפש כגון תינוק וכדו'].
 וגם בזמנינו שינסו מכוונות ליצור חשמל שמופעלים ע"י מחשבים וכיו"צ אעפ"כ יש בזה חילול שבת וכידוע, ואיסור השימוש בחשמל בשבת ויו"ט במקומו עומד [כד]. ויה"ר שנוכה בקרוב שיסוצו בתשובה ויקבלו עליהם שמירת שבת

שער הציון

[בג] או"ח סי' ל"ח סק"ד ד"ה וכל זה. ומטו משמיה דהחזו"א זצ"ל שאמר עוד זענין זה שהשתמש בחשמל המיוצר ע"י יהודים בשבת דומה למי שיושב צליל שבת קדש ולומד גמרא לאור הגפרורים שיהודי מחלל שבת מניח לפניו ללא הרף גפרור אחר גפרור, עכ"ל. עוד אמר, אדם המסוגל בשוין נפש ליהנות מחלול שבת כגון זה דומה למי שרואה ס"ת בוערת ויגש להצית ממנה את הסיגריה שצפוי. ועיין מש"כ בקובץ אגרות ח"צ אגרת סח' לענין הפעלת מכוונות לשאיבת מים בשבת וז"ל, כידוע הציבור שלנו הוא חרדי וחרדים בכל לבנם ונפשם לקיום השבת זעירנו כפי הרגשת מנפון נפשו. העבודה בתחנות לקיום המים אף באופן אוטומטי הוא הרס מנוחת השבת ועצבון נפש ורוח ועושה מנפונם, עכ"ל: [כד] ואם יצור החשמל היה צדיקו היינו מתירים להפעילו ע"י עכו"ם כיון שמתוכם חולים וזרעי חולה נעשים ע"י עכו"ם וה"ה תינוקות דהוי כחולה: [כה] סי' ר"ג ס"ק ב': [כז] ס"ק ח':

חלק ד' עמ' עז

שער הציון

[ה] ושאינו מגזירת שמה יחתה, כמבואר ב"חוט שני" שבת ח"צ עמ' קי"ד - קט"ו: [ו] סי' כ"ו: [ז] ס"ק ג': [ח] ס"ק ז': [ט] ס"ק ד': [י] א"ה: צ"ח רבינו לא משתמשים בחשמל בגנרטור בשבת אף שמוחקן בשכונתו גנרטור, אלא משתמשים רק בנרות ובלוקסים. ושאלתי על זה, והשיב רבינו: הנה מצד הדין אין כל חשש להשתמש בגנרטור בשבת. אך מכיון שרבו בשבת השואלים מהשתמשים בגנרטור, להחיר להם להדליק בשבת את הגנרטור ע"י גוי עקב הקילקולים שאירעו בו, ויש שמבקשים בערב שבת מחמת זה היתרים להשתמש בחשמל הרגיל המיוצר ע"י חילול שבת באומרם שקשה להם להסתדר כראוי באור מועט וקלוש של נרות ולוקסים צלי האור של הגנרטור, ויש שאומרים שקשה להם צימות הקיץ הלוהטים צלי מיזוג אויר בשבת, על כן מן הראוי להראות דוגמא שאפשר ואפשר להסתדר כראוי גם צלי האור של הגנרטור וגם אפשר להסתדר כראוי צלי המיזוג אויר בלא שיחסר מחמת כן בעוג שבת ובכבוד שבת [אז"כ במקום חולין], ואין לחפש היתרים דחוקים של איסור אמירה לעכו"ם או היתרים של השתמשות בחשמל שמיאזר ע"י חילול שבת, אז"כ באופנים המותרים ע"פ הדין: [יא] עיין בכל זה ב"חוט שני" שבת ח"צ עמ' קי"ד וקט"ו:

חומ' קונמרס החשמל שני' שעז

הרב ש. י. נסים קרליץ
רמת אהרן
רח' ר' מאיר 6, בני ברק

בס"ד, יום ר"ח אדר תשע"ב

השתמשות כיום במכשירי חשמל בשבת קודש

הן ידוע בשער בת רבים דברי מרן החזו"א זללה"ה בחומר איסור ההנאה מחשמל המיוצר בחילול שבת, שבהנאתו מכך מראה שאינו חש לחילול שבת שלהם, ועוד נהנה ומשתמש מזה, והתבטא החזו"א: "היאך אדם מסוגל ליהנות ממצעה שבת שיהודים אחרים עושים".

אך לצערינו נשתנו פני הדברים וחומרתם, והוברר שגם אם אינו נהנה, עצם הפעלת מכשירי החשמל מערב שבת אסורה מדינא, היות ומאז שחברת חשמל עברה לשימוש בפחם החשמל מיוצר באופן קבוע ומתמיד ברובו ע"י הבערת פחם, והדבר נעשה ע"י פועלים יהודים. וכן הוברר עפ"י מומחים שריכוזי הבערת הפחם תלויה בכמות הצריכה של הצרכנים, נמצא שכל הפעלת מוצרי חשמל של הצרכנים אפילו הופעלו מערב שבת, גורמת במישרין לריכוזי חילול שבת קודש בהרבה מלאכות המסתעפות מכך.

על כן הננו לגלות דעתנו, אף שתקוותינו שחברת החשמל תתקן את הדבר, וייצור החשמל ייעשה ללא חילול שבת כדת וכדין עפ"י ההלכה ובפיקוח ראוי, מ"מ לפי המצב כיום אין להפעיל מכשירים מערב שבת לשבת, כגון תאורה, מקרר, מכשירי קירור וחימום וכד', [למעט חולים שיש בהם חשש סכנה וכיוצ"ב], שעל ידי זה הרי הוא דורש ומכריח את הפועלים להוסיף בהבערה ומלאכה עבורו, והרי הוא עובר בלפני עור, ואף חמור מזה, שהרי נעשה שותף במעשיהם.

ואין מקום להסתמך על הצורך לייצר חשמל עבור חולים שיש בהם סכנה בבתיים ובבתי חולים, שהרי מוסיפים עוד חומרי בעירה עבור הבריאים, והמפעיל מכשירי חשמל מערב שבת לשבת מחייבם להוסיף במלאכות בעבורו.

וכל הנ"ל מלבד בעיית השימוש בחשמל בשבת שאסור מטעם חילול ה' הנורא הנזכר לעיל ואיסור מעשה שבת שכוון בזה, ואף "המבשל לחולה אסור לבריא משום גזירה שמא ירכה לבריא", וכ"ש בנד"ד שוודאי מרבים לבריא.

ויה"ר שבזכות שמירת השבת כהלכתה, נזכה במהרה לגאולה שלמה, אכ"ר.

ש. י. נסים

ב"ד י"ט ג'אלול (1404) חתום קרליץ
10/10/06

הגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א

רבעון	מאמרים	קריית ספר
<p>ט) שאלה: בא' הישיבות נכבה הגנרטור קודם יוה"כ, והוצרכו להשתמש בחשמל, האם הי' צריך לצאת מביהמ"ד ולהתפלל בחוץ.</p> <p>תשובה: כלילה צריך לצאת.</p>		
<p>כה) שאלה: אחד שהזדמן למקום שאין חשמל של שבת ואין באפשרותו ללמוד בלא ספר, האם יכול ללמוד מתוך ספר או עדיף שיתבטל.</p> <p>תשובה: ילמד בע"פ או ילך לישון.</p>		

איך הולכים ברחוב לאור החשמל

שאלה: או"ח שי"ח. התאורה ברחובות שאינה כשרה, האם ראוי לזהר מלילך ברחוב בשבת, או עכ"פ לילך רק במקום שהיו הולכים אילו היה חשך.

תשובה: אפשר לילך גם בחושך.

כיצד יתפלל במקום שאין ביהכ"נ עם גנרטור

שאלה: אני גר במקום שאין בהכ"נ שמשתמשים בחשמל כשר, מה אעשה לגבי התפלה בליל שב"ק.

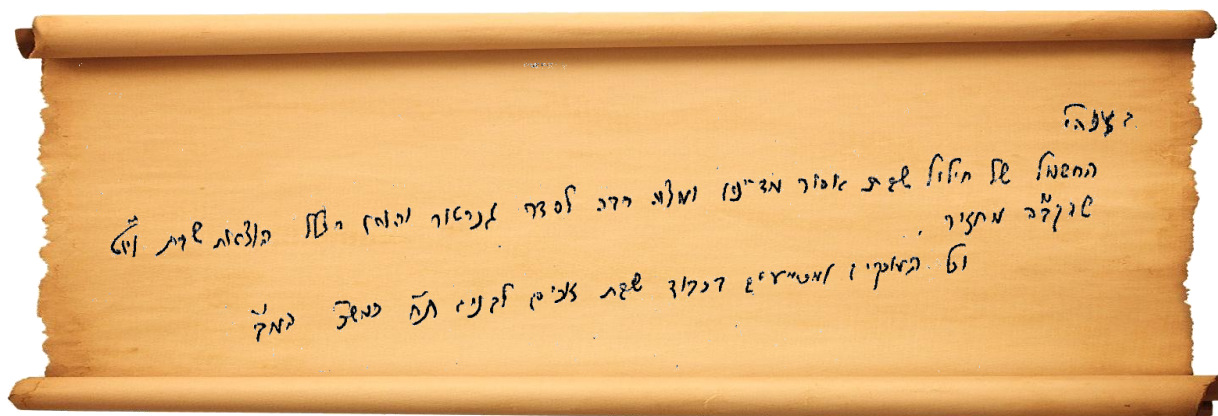
תשובה: תשנן התפלה בע"פ או תתפללו בבית.

שאלה: נתייסד מנין לקבלת שבת ותפלת ערבית בבית פרטי בחשמל של שבת, ומבקש עידוד לזה ממרן שליט"א.

תשובה: בודאי אסור להתפלל בשבת לאור שהרשעים מדליקין בשבת, ומוטב לא להתפלל כלל מלהשתמש באור זה בשבת ר"ל.

שאלה: בעיר שיש בית החולים, והלא יצור החשמל מותר בעבור החולים, ובפרט אלו שיש בהם סכנה, וממילא א"א לחלק, ונהנים אגב הבריאים.

תשובה: הם רשעים ואין מכוונים כלל עבור החולים.

החשמל של חילול שבת אסור מדינא ומצוה רבה לסדר גנרטור והוא בכלל הוצאת שבת ויו"ט שהקב"ה מחזיר.

וכל העוסקים ומסייעים בכבוד שבת זוכים לבנים ת"ח כמש"כ המ"ב

חיים קניבסקי

הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א בכנס לחיזוק קדושת השבת בפ"ת:

"מי שמשתמש בחשמל כשר, זה מכפר על כל חילול השם שעשה"

■ המעמד נערך בביהמ"ד "חניכי הישיבות" עם השלמת ההליכים להרחבת פעילותו של גנרטור השבת לאזורים נוספים בעיר ■

לגנרטור, יזכה שהבית שלו יאיר ברוחניות ובגשמיות, בירך ולאחמ"כ הקדיש דקות ארוכות למענה לשאלות שהתקבלו מהקהל בנושא השבת ועוד.

בתום מעמד החיזוק הודה הרב שורץ לנגיד הרב שלום קצואר, ממחזיקי התורה בעיר, שנטל ע"ע חלק נכבד מההוצאות הכספיות הכרוכות בהפעלת הגנרטור, מתוך מטרה להקל על ציבור האברכים. כן הודה לרב משה פרידמן, הפועל ללא ליאות להצלחת העניין ולפעילותו התקינה של הגנרטור מדי שבוע. כמו"כ הודה הציבור לרב שורץ ולחבר הנהלת העירייה הרב אליהו ברוכי, שהפעילו מאמצים מרובים להשגת כל האישורים הנדרשים, בשת"פ מלא ופעיל מצד רה"ע יצחק אוהיון. עוד יצוין, כי בעקבות פעילות הרב ברוכי, אישרה מועצת העירייה תבחינים לפיהם כל ביכ"נ ומוסד ציבורי שירכוש גנרטור יזכה לתמיכה של עד 50% מהעלות מטעם העירייה, דבר שאינו קיים בעיר נוספת בארץ.

גנרטור השבת הותקן בעיר לפני כשנה, אולם עד עתה הוא שירת אזור מצומצם בלבד. לאחר המעמד נרשמו עוד כחמישים משפחות לחיבור בתיהן לגנרטור השבת. המארגנים הביעו תקווה ותפילה שבע"ה אור השבת יהיה בקרוב נחלתה של העיר כולה.

דברי הגר"ח קניבסקי שליט"א

בענין קידוש השם שמכפר על חילול השם יעו"י שערי תשובה שער א' אות מ"ז

דברי פתיחה והקבלת פני הגאון הגדול שליט"א, נאמרו ע"י הרב מנחם שורץ, מנהל היחידה לחינוך חרדי: "בחרדת קודש ובהתרגשות רבה זכתה עירנו פ"ת להקבלת פני רבנו שליט"א, ובפרה"ש ראינו אצל יעקב אבינו, שהדבר הראשון שעשה כאשר הגיע לא"י היה יוחן את פני העיר, נכנס בער"ש עם דמדומי חמה מבעוד יום וקבע תחומין, ששמר יעקב השבת קודם שניתנה. הדבר הראשון היה הדאגה לשב"ק. נתאספנו כולנו לשמוע מפיו קודשו של הגאון הגדול שליט"א, עד כמה חשוב ה'יוחן את פני העיר' - החן של העיר, האור של העיר, הלא היא שב"ק, סיים הרב שורץ, והזמין את הגאון רבי אליהו מן שליט"א, מראשי ישיבת אור ישראל, לשאת דברים.

הגר"א מן שליט"א, השמיע לפני הנאספים דברים שאמר לו הגאון הגדול שליט"א, בנושא כבוד השבת: "לו שב"ק הייתה בחינם, היו כולם כבר מחברים את בתיהם לגנרטור, אלא שהחפץ חיים אומר שזה גדול הרבה יותר מ'בחינים'. חז"ל אומרים, 'זמנותיו של אדם קצובין לו, וזמנות של שבת ויום טוב אם מוסיף, מוסיפין לו'. המציאות היא שאם נותנים למען השבת, לא מפסידים. זה יותר מלקבל צ"ק פתוח ממלך, זה לקבל שטר מרבש"ע עצמו. נוסף לכך, מביטי הרבש"ע שהזהיר בכך יזכה לבנים ת"ח המאירים בתורה", אמר בשם הגאון הגדול שליט"א.

בהתרגשות ובקשר רב האזין הקהל לדברים שנשא הגאון הגדול שליט"א בפני הציבור: "שימוש בחשמל לא כשר, זה גם חילול שבת וגם חילול השם, וזה איסור דאורייתא, ומי שמשתמש בחשמל כשר, זה מכפר על כל חילול השם שעשה. כל ההוצאות של הגנרטור יחזור, ולכן אין פחד, אפשר להיכנס לחובות".

עוד עורר הגאון הגדול שליט"א, כי "השבת קוראת לנו", והחיבור אליה יהיה ע"י החיבור לחשמל כשר. "השבת נותנת ברכה. גם אני מצטרף לברכת השבת, וכל אחד שיתחבר

ביום ראשון השבוע זכתה פתח תקוה למעמד מיוחד של חיזוק כבוד וקדושת השבת, בהשתתפות הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א, וזאת עם קבלת האישורים הדרושים להרחבת פעילות גנרטור השבת היחיד במרכז העיר.

בכנס שנערך בביהמ"ד "חניכי הישיבות" ברח' מוסטבוי, השתתפו מאות אברכים מתושבי העיר, בראשות הרבנים הגאונים רבי יגאל רוזן שליט"א, ראש ישיבת אור ישראל הגדולה, רבי מרדכי רבינוביץ שליט"א, ראש ישיבות "אור ישראל", רבי אהרן ביפוס שליט"א, מרבני פתח תקוה, רבי אריה זוננשין שליט"א, רבי בן-ציון רוזנברג שליט"א, רבי שאול גרונר שליט"א, רבי ישראל גרינברג שליט"א ורבי יעקב ניסנבוים שליט"א. הכנס נערך ומומן מטעם היחידה לחינוך חרדי בעירייה, בראשות הרב מנחם שורץ.

תכונה והתרגשות רבה ליוו את בואו של הגאון הגדול ר"ח קניבסקי שליט"א, לחזק את הכנס בנוכחותו. במעמד מרהיב קבלו את פניו בכניסה לביהמ"ד ילדי תלמודי התורה בעיר כשלפידים בידיהם, ויחד עם כל הקהל האדיר פרצו בשירה נרגשת של "מים על ימי מלך תוסיף".

רה"ע יצחק אוהיון, ציין בפני הגאון הגדול שליט"א, כי פעל להסדרת רישיון חוקי להתקנת הגנרטור בביהמ"ד וכן לחפירת תשתיות לאורך הרחובות, כדי לאפשר חיבור לכלל הבתים. הגאון הגדול שליט"א, נענה ואמר לו, "אני יודע הכל, סיפרו לי שאתה עושה הרבה דברים טובים, ויהיו לך ברכה והצלחה ולא תינזק".

הרב ירחמיאל ברויאר שליט"א, הביא את דברי חז"ל, כי הרגיל בנר זוכה לבנים ת"ח. "בזמן החורבן זעק הנביא ירמיהו כי מה שיחזיר את מלכי בית דוד לירושלים, תהיה שמירת השבת. לכן בא לכאן מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, כדי להביא את אור השבת לבתים, ובע"ה בעקבות כך את מלכי בית דוד לירושלים", אמר.

דברי הגראי"ל שטיינמן שליט"א בענין
שימוש בחשמל לא כשר בשבת:

בזמן קיץ תשס"ו נכנס לרבינו אברך
ושאלתו בפיו:

"אברך שאין לו כסף וגם אם יקח הלוואה
לא ידע מהיכן לשלם האם חייב לעשות
גנרטור?"

וענה לו רבינו בזה"ל: "מי ששייך בזה ומי
שאוחז מזה זה כמו לשאול אם ללוות כסף
כדי לקנות בשר כשר או בינתיים לאכול
טרף" וחזר ע"ז כמה פעמים.

וע"ע מה שהבאנו משמו לעיל עמי' לז בהערה. ועיי' במכתביו לקמן.

הגאון ר' שמעון בעדני שליט"א

קטע מתוך מכתב שחתם עליו הגר"ש בעדני שליט"א [למכתב השלם עיי' לעיל עמ' מב] :

"על כן הננו לגלות דעתנו, אף שתקוותינו שחברת החשמל תתקן את הדבר, וייצור החשמל יעשה ללא חילול שבת כדת וכדין עפ"י ההלכה ובפיקוח ראוי, מ"מ לפי המצב כיום אין להפעיל מכשירים מערב שבת לשבת, כגון תאורה, מקרר, מכשירי קירור וחימום וכד' [למעט חולים שיש בהם חשש סכנה וכיוצ"ב], שעל ידי זה הרי הוא דורש ומכריח את הפועלים להוסיף בהבערה ומלאכה עבורו, והרי הוא עובר בלפני עור, ואף חמור מזה, שהרי נעשה שותף במעשיהם.

ואין מקום להסתמך על הצורך לייצר חשמל עבור חולים שיש בהם סכנה בבתים ובבתי חולים, שהרי מוסיפים עוד חומרי בעירה עבור הבריאים, והמפעיל מכשירי חשמל מערב שבת לשבת מחייבם להוסיף במלאכות בעבורו.

וכל הנ"ל מלבד בעיית השימוש בחשמל בשבת שאסור מטעם חילול ה' הנורא הנזכר לעיל ואיסור מעשה שבת שכרוך בזה, ואף "המבשל לחולה אסור לבריא משום גזירה שמא ירבה לבריא", וכ"ש בנד"ד שוודאי מרבים לבריא.

ויה"ר שבזכות שמירת השבת כהלכתה, נזכה במהרה לגאולה שלימה, אכ"ר.

נסים קרליץ

הדברים הנ"ל פשוטים ומסתברים חיים קניבסקי

שמעון בעדני

שאלנו להרה"ג אליהו יפת שליט"א חתן מרן הגאון ר' שמעון בעדני שליט"א מה היא הנהגת חמיו בענין שימוש בחשמל בש"ק. והשיב שעוד לפני עידן הגנרטורים היה מנתק את כל החשמל בבית לגמרי והיה משתמש במצברים בלבד. ובמקרה היה שם קרחונים, וכשאירע שהיו שלשה ימי שבת ויו"ט רצופים, היה מרבה בקרחונים 'יבשים' ע"מ להימנע משימוש בחשמל מכל וכל. ואח"כ בס"ד עשו גנרטור בשכונה וגם חמיו שליט"א התחבר אליו. וכהנהגתו הנ"ל נוהגים ג"כ כל בני ביתו.

הגאון ר' מסעוד בן שמעון שליט"א

דף 3

שליט"א

רבי הרב

שלום רב!

א- במענה לשאלתך בדבר שמוש בחשמל בשבת ויו"ט, הדברים עתיקים ובפרט בזה"ז שיש לכל בית חולים גנרטור פרטי למקרה של הפסקת חשמל, אין על מה לסמוך כלל.

וראוי לציין דברי הגרש"ז זצ"ל הובאו בס' שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק לב הערה קעג כשיש הפסקת חשמל בשכונה אחת בלבד וברור שאין כל חשש לחולה שיש בו סכנה ויהודים מתקנים את הקלקול ודאי שאסור להינות מזרם החשמל הן למאור והן לחימום המאכלים יעו"ש היטב.

ב- בנוגע למים המנהג יותר להקל כי אין כאן הנאה ישירה אלא גרמא כח כח ודו"ק.

ג- במי שאין במקומו בהכנס"ס שלא משתמשים בחשמל, אם יש שם תאורה אחרת המותרת כגון נרות לשבת אפשר להקל בשעת הדחק למצוה.

בברכה
מ. בן שמעון

לכבוד הרב שליט"א,

שלום רב:

א- במענה לשאלתך בדבר שמוש בחשמל בשבת ויו"ט, הדברים עתיקים ובפרט בזה"ז שיש לכל בית חולים גנרטור פרטי למקרה של הפסקת חשמל, אין על מה לסמוך כלל.

וראוי לציין דברי הגרש"ז זצ"ל הובאו בס' שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק לב הערה קעג כשיש הפסקת חשמל בשכונה אחת בלבד וברור שאין כל חשש לחולה שיש בו סכנה ויהודים מתקנים את הקלקול ודאי שאסור להינות מזרם החשמל הן למאור והן לחימום המאכלים יעו"ש היטב.

ב- בנוגע למים המנהג יותר להקל כי אין כאן הנאה ישירה אלא גרמא כח כח ודו"ק.

ג- במי שאין במקומו בהכנס"ס שלא משתמשים בחשמל, אם יש שם תאורה אחרת המותרת כגון נרות לשבת אפשר להקל בשעת הדחק למצוה.

בברכה

מ. בן שמעון

ספר ילקוט יוסף
הלכות שבת ח"א
מהדורת אלקיים תשע"א

סה

יוסף

סימן רמב - להזהר בכבוד שבת

ילקוט

הוצאות גנרטור אם חשיבי כהוצאות שבת - שימוש בחשמל המיוצר בשבת

מתגורר בבני ברק, והשיב לו, שאכן יש לו לעשות כן. וע' בהליכות עולם חלק ד' (פרשת בא הערה ב') שהביא מ"ש הגאון החזון איש (מועד, סימן לח אות ד), שאם זרם החשמל נעשה ע"י ישראל מחלל שבת, אסור ליהנות ממנו, ואפילו באופן שיש איזה היתר בשימוש מן הדין, יש לאסור מפני חילול ה' שבדבר, כיון שהוא שימוש ציבורי, והעובד בשבת הוא עושה במרד וזדון, והנהגה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת. ע"ש. וסיים בהליכות עולם: ושפתים ישק משיב דברים נכוחים. ע"כ. ומשמע שאכן יש טעם ויסוד חשוב לחומרא זו, למרות שהליצו הרבה על הנוהגים היתר בדבר. [ומה שראינו לכמה מגדולי הדור שלא חששו להחמיר בזה לעצמם, י"ל שעשו כן שלא ילמדו מהם תלמידיהם ויסברו שהוא מעיקר הדין, והרי אין הכל יכולים לעמוד בחומרא זו]. ועיין בילקוט יוסף שבת כרך ג' (עמוד לה), ובשו"ת נחלת לוי חלק ב' (סימן לט) אריכות בזה.

ועיי"ש עוד מה שכתב בכ"ז

ועל הוצאות השימוש בגנרטור בשבת, במקומות שהחשמל מיוצר על ידי יהודים תוך כדי חילול שבת בעוה"ר, מסתבר שגם זה בכלל הוצאות שבת, בכל מה שרגיל להשתמש לצורך שבת, כגון תאורה, פלאטה חשמלית, וכל כיו"ב. וכמו שנתבאר בקובץ מבקשי תורה (מב, נו). וחומרא זו להשתמש בחשמל המיוצר על ידי גנרטור, בודאי שיש לה מקום גדול בהלכה, דאף שבמשך שנים טענו אנשי חברת החשמל שייצור החשמל נעשה באופן אוטומטי, ובשלב מסויים הסכימו שועדה תעקוב אחר הנעשה שם בשבת, אך בביקורינו שם בשנים האחרונות נתברר לנו שעושים שם מלאכות דאורייתא לצורך כלל הצבור. וכאשר נשאל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בשנת תשנ"ה אם להצטרף לגנרטור שבת השיב, שאין זו שאלה, ובודאי להצטרף, שהרי לא רק תיקונים עושים בחברת החשמל בשבת, אלא גוף הייצור נעשה גם כן בשבת.

וגם מרן אאמו"ר שליט"א נשאל לפני שנים מהגה"צ רבי עמרם אזולאי זצ"ל, אם יש צורך שיחמיר ויתחבר לגנרטור לשבת, בהיותו

THE BIC YESHIVAH

"HAZON OVADIA"

7 HARIKMA St. ROMEMA, tErUSAIEM 94468
TEI: 02 5378010

הישיבה הגדולה

"חזון עובדיה"

בנשיאות הראשל"צ הגר"ע יוסף שליט"א
רח' הרקמה 7 רוממה ירושלים

כה אייר תשנ"ח, שנת "שמחתי" באומרים לי לפ"ק

לכבוד האברך היקר והנעלה הרב מרדכי כהן שליט"א
אשדוד

שלום רב וכל טוב סלה

באשר שאל אודות התחברות לגרסאות שיפעל בשבתות וימים טובים, אם יש ענין להחמיר
בכך, אחר שפשט המנהג לסמוך להקל להשתמש בחשמל המיוצר על ידי חברת החשמל.

הנה כבר ביארנו בספר ילקוט יוסף שבת כרך ג' (ריש סימן שיח), שלצערנו הרב גם כיום
ישנם חילולי שבת בחברת החשמל, לצורך ויסות כח החשמל בערי הארץ, וזאת למרות שיש
כיום מחשבים.

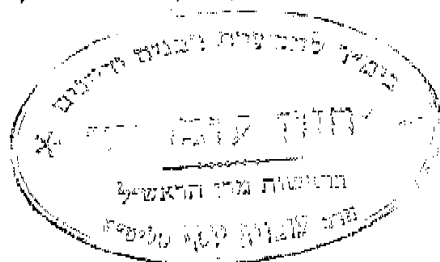
ואף שכתבנו בילקוט יוסף כמה צדדים להקל ולהשתמש בחשמל בשבת, אבל עם כל זה
פשוט וברור שכל מי שבידו וביכולתו להשתתף ולהתחבר לגרסאות, פשוט שעדיף לעשות כן.
לצאת ידי כל הפוסקים.

ומרן אאמו"ר שליט"א סירב במשך שנים להשתמש בפלאטה חשמלית, מחשש שיתקנו את
החשמל באמצע הלילה, וכמו שכתבנו בילקוט יוסף כרך ה', ולכן מצוה קעבדי להשתתף בדבר.

בכבוד רב ובברכת התורה

יצחק יוסף

בן למרן אאמו"ר הגר"ע יוסף שליט"א

הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א

יצחק רצאבי ♦ ITZCHAK RETZABI

ראש ביהמ"ד בית הוראה ומכון פעולת צדיק

וראש מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

מח"ס שלחן ערוך המקוצר ח"ח

פסקי מהרי"ץ ו"ח, שו"ת עולת יצחק ב"ח, ועוד

לק"י כ"ז תמוז ה'תשע"ב ב'שכ"ג

לשאלת רבים

בדין השימוש וההנאה בשבת-קודש מזרם החשמל בא"י, הנה מאחר ונתברר כי המצב כיום בעוה"ר שייצור החשמל נעשה בשבת ע"י יהודים רח"ל, הרי שהפעלת מכשירי חשמל מערב שבת כרוכה בשאלה חמורה של 'לפני עור' [כי בריבוי ההשתמשות, נגרם ריבוי חילול שבת במלאכות דאורייתא]. וההנאה בשבת מהחשמל שמופעל ע"י הזרם, כרוכה באיסור הנאה מ'מעשה שבת'. וכל זאת מלבד חילול ה' שבדבר, שנהנה ממה שיהודים מחללים השבת בייצור החשמל וכבר עורר על זה החזו"א זיע"א.

הלכך, צריך כל אחד לאזור חיל ולתאמץ לסדר בביתו ובבתי כנסיות חשמל ללא חילול שבת, ודבר זה הוא בכלל הוצאות שבת ויו"ט שאמר עליהם הקב"ה "לוו עלי ואני פורע".

ויהי רצון שנזכה במהרה שישבו בתשובה שלמה בקרוב, ותישמר השבת כהלכתה. לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה.

ביקרא דאורייתא

הצ' יצחק בכמהר"נ רצאבי יצ"ו

**דעתם הברורה
של מרן ורבנן שליט"א
בצורך להקים
חשמל כשר לשבת**

מכתבי גדולי ישראל

הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הגראי"ל שטיינמן שליט"א,
הגר"ש אויערבאך שליט"א, הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל,
הגר"נ קרליץ שליט"א, הגר"ח קנייבסקי שליט"א,
הג"ר חיים פינחס שיינברג זצ"ל.

ליקוטים מדברי רבותינו

הגאון ר' זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, הגאון ר' פנחס עפשטיין זצ"ל,
כ"ק אדמו"ר מסטאמר זי"ע, הג"ר שלמה זעפראני שליט"א
הגאון ר' יהודה עדס שליט"א, הג"ר משה מרדכי קארפ שליט"א

מכתב ממדן הגדי"ש אלישיב שליט"א

יוסף שלוי אלישיב

ירושלים

בס"ד, כ"ט תשרי תשס"ו

מצווה גדולה לחזק ידי העסקנים אשר לקחו על עצמם העניין החשוב של חיזוק שמירת השבת כאשר בעיר מודיעין עילית תהיה אספקת החשמל בשבת מחשמל המיוצר ללא חילול שבת שיש בזה גם משום קידוש שם שמים. וכידוע כמה נצטער על כך מרן החזון איש זצ"ל שלא להשתמש בחשמל המיוצר תוך כדי חילול שבת קודש.

וכבוד השבת הוא שאף בבתי הכנסיות ורחובות העיר יאיר חשמל כשר לשבת.

וכל העוזרים והמסייעים יתברכו בברכת השבת כי היא מקור הברכה ואמרו בירושלמי ברכות פ"ב הל' ז' "ברכת ה' היא תעשיר" זו היא השבת. וזכותו של אותו צדיק תגן על כל העוזרים והמסייעים בענין זה להתברך בכל הברכות האמורות בתורה.

א.ל. געלמן
יו"ר ועד העיר מודיעין
שמואל א. געלמן
ח"י ק"ל
א.ל. געלמן

מכתב ממדן הגדאי"ל שטינמן שליט"א

בס"ד

כל דבר שעושים לכבוד השבת אין לתאר איזה זכות יש למי שעושה את זה. כדמצינו שבת דף ל"ג ע"ב שכשיצא ר' שמעון בן יוחאי מהמערה אחרי ששהה שם כ"כ הרבה שנים וכל דבר שראה מעניני עולם הזה הי' נשרף, מ"מ כשראה א' רץ עם שני הדסים ושאל אותו למה זה שנים אמר לו אחד כנגד זכור וא' כנגד שמור, לכן אמר לבנו ראה כמה חביבין מצות על ישראל ונתיישב דעתייהו, א"כ כל שכן שחשוב מאד כל העוסקים לסדר חשמל כשר לשבת. ויזכו בבנים וחתנים תלמידי חכמים, והקרן עדיין שמור לחיי עוה"ב.

אהרן יהודה לייב שטינמן

אורי"ל ג' טבת תשס"ו

אהרן יהודה לייב שטינמן

אורי"ל ג' טבת תשס"ו לפ"ק

בעזה"י בודאי מצות רבה לסדר הגנרטור לינצל מחילול ה' ומעשה שבת וזה בכלל צרכי שבת שהקב"ה הבטיח לשלם וכל העוזרים והמסייעים יתברבו ברכת השבת כי היא מקור הברכה ומאן דיזיף שבתא פרעי' שבתא.

חיים קניבסקי

ג.א. מצטרף א.ל. שטינמן

מכתב ממדן הגר"ש אויערבך שליט"א

ב"ה ירושלים ערב שבת קודש לסדר וארא אל האבות תשס"ו

הנני בעניי אודות הדבר הגדול והנשגב אשר הולך ונעשה בעזרת ד' יתברך בעיר "קרית ספר" בברכפלד [מודיעין עילית], לתיקון עוד קדושת השבת כהלכתה, היום המקודש ביותר, קודש קדשים [לשון קדשו של רבנו הגר"א זיע"א], ואין ערוך להדבר הגדול הזה, אשר קדושת השבת תשמר כהלכתה, ללא תערובת של חילול שבת חלילה וחלילה, לערוך ולסדר שימוש החשמל ביום השבת, בלי שום מעשה שבת ח"ו, הן בבתי ישראל והן בחוצות העיר לקידוש שם שמים.

ובודאי אשר תושבי העיר החרדים לדבר ד' יקבלו באהבה וחיבה ועוז וחדוה התיקון הגדול הזה לתפארת יום המנוחה וקדושה, וגם ע"י כך יושפע שפע ברכה והצלחה מרובה עד בלי די ללא מצרים לתושבי העיר הזאת ולכל ישראל, כי היא מקור הברכה לכל הימים.

וחלילה וחלילה שלא לגרום בשום פנים ואופן איזה עיכובים ומכשולים להדבר הגדול והקדוש הזה.

והקב"ה יזכנו לשמור את השבת כהלכתו באהבה ויראה בלי שום אבק מכשול ח"ו, וברכה תהיה לנו כי נשמור קדושת השבת ונקיים כל המצוות באהבה.

למען קדושת השבת כהלכתה ולחיזוק הדבר הגדול התיקון העצום הנ"ל

שמואל באאמו"ר גאון ישראל מוה"ר שלמה זלמן זצלה"ה אויערבך

מכתב ממדן הגרמ"י ליפקוביץ שליט"א

מיכל יהודה ליפקוביץ
זכרון מאיר
בני ברק

בס"ד טבת תשס"ו

הנני בזה לחזק ידי אנשי מעשה העוסקים בצרכי ציבור ופועלים למען קדושת השבת בעיר קרית ספר ע"י שיסדרו שכל מערכת התאורה העירונית ברחוב העיר יפעל על ידי הגנרטור. מצוות הדלקת הנר בשבת היא חובה בכלל מצוות עונג שבת, ובפעולתם זו קוראים הם קריאה גדולה למען קיום מצוות עונג שבת בכשרות, ללא גרמא של חילולה רח"ל. לקיים מאמר הנביא [ישעי' נ"ח] וקראת לשבת עונג. וזכות גדול הוא להיות שותפים ולסייע לפעולתם החשובה הזו. ונאמנים עלינו דברי חכמינו ז"ל שכל הוצאות שבת ויו"ט אינם בחשבון מזונותיו של אדם, שכל הוצאות שאנו מוציאים למען מצוות שבת קדשינו אינם מחסרים לנו כלום, והקב"ה משלם לנו תמורתם.

תהי ברכת השבת על כל העושים והמעשים למען הדבר הגדול הזה, ומברכת השבת אשר היא מקור הברכה וכל הימים ממנה מתברכים יתברכו הם וכל אשר להם בשפע ברכה והצלחה ובכל טוב סלה. *הכ"ח אשון קדוש יעלה ויתקדש מקור הדוכא ליכל יהודה ליפקוביץ*

מכתב ממרן הגד"נ קרליץ שליט"א

הרב ש. י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ר' מאיר 6, בני ברק

בס"ד, יום כ' טבת ה'תש"ס

מה כואב הדבר שעדיין פריקת עול שבת שולטת גם במה שנוגע לנו כאשר אור
החשמל של שבת נוצר מריקת עול שבת. לכן כאשר נראה לנו אפשרות להגיע שעיר
בישראל תסתדר שמאור החשמל ברחובות ובבתים יהי' רק מחשמל שנוצר
בכשרות בלי חילול שבת, הדבר יאיר לנו בדרכנו,
ובתקנתנו לזכות למנוע הדבר המכאיב הנ"ל וכמה חיובנו להשתדל בזה שהדבר יצא
לפועל, ובמצבנו זה יהי' קידוש שם שמים כאשר עיר בישראל מסתדרת בלי חילול
שבת.
ובודאי זכות השבת תגן על העיר להנצל מכל צרה.
לכן חוב על כל מי שיכול לעזור במצוה זו לעשות ככל האפשר ולזרז הדבר שהדבר
יגמר בקרוב.
החותם בברכה שזכות השבת יגן על כל המסייעים בזה ויזכו לרב טוב.
ניסים קרליץ

מה כואב הדבר שעדיין פריקת עול שבת שולטת גם במה שנוגע לנו כאשר אור
החשמל של שבת נוצר מריקת עול שבת. לכן כאשר נראה לנו אפשרות להגיע שעיר
בישראל תסתדר שמאור החשמל ברחובות ובבתים יהי' רק מחשמל שנוצר
בכשרות בלי חילול שבת, הדבר יאיר לנו בדרכנו,
ובתקנתנו לזכות למנוע הדבר המכאיב הנ"ל וכמה חיובנו להשתדל בזה שהדבר יצא
לפועל, ובמצבנו זה יהי' קידוש שם שמים כאשר עיר בישראל מסתדרת בלי חילול
שבת.

ובודאי זכות השבת תגן על העיר להנצל מכל צרה.
לכן חוב על כל מי שיכול לעזור במצוה זו לעשות ככל האפשר ולזרז הדבר שהדבר
יגמר בקרוב.

החותם בברכה שזכות השבת יגן על כל המסייעים בזה ויזכו לרב טוב.
ניסים קרליץ

תב חומץ מכתבים שני

בדבר מאור החשמל ללא חשש חילול שבת

בס"ד, יום אדר"ח חשוון תשס"ה

הנני בזה להביע את רגשי שמחתי על הענין הגדול של חיזוק שמירת שבת שיש בזה קידוש שם שמים, כאשר הרב ... שליט"א יזם להקים תחנת כח לייצור חשמל באופן שתספק חשמל לכל העיר כולה ללא חילול שבת, וכבר הרעיש מרן החזו"א וצללה"ה על כבוד שמים המחולל ר"ל פה בארצינו הק' בתחנת החשמל בארצית וכאב הלב על חילול השבת. והקמת תחנה כזאת כרוך בהוצאות כספיות גדולות מאוד, וכידוע שהעיר ... היא עיר גדולה לאלוקים אשר רוב תושביה עמלים בתורה מתוך הדחק וחפצים לקדש שם שמים, ונדחקים הרבה בענין הוצאות אור השבת, אשר על כן היא מצוה גדולה ומכופלת שכל העוור בזה יש לו חלק בקידוש ה' וזכות בשמירת השבת וצדקה לבני תורה עניים.

והפליגו חז"ל מאוד במצוה זו ואמרו דכל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים וניצול משעבוד מלכויות וזוכה לעשירות.

ועוד אמרו בילקו"ש איזה אור הקב"ה מאיר לישראל באור הצדקה שנא' וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה - וכל כך למה בזכות הנרות שהן מדליקין בשבת.

ובזכות זה יקויים בנו הפסוק והי' לך ד' לאור עולם.

נסים קרליץ

הרב ש. י. נסים קרליץ

למת אהרן

רח' ר' מאיר 6, בני ברק

כ' שבט תשע"א

בס"ד, יום 5 אלול 5751

כתב מרן החזו"א וצלה"ה זרם חשמל הנעשה בתחנות החשמל בשבת ע"י ישראל שאינו משמר שבתו אסור ליהנות ממנו, ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימוש מן הדין, אסור להשתמש בו מפני שיש בשימוש איסור חילול השם שאינו חס לכבוד שמים כיון שהוא שימוש ציבורי והעובד בשבת הוא עושה במרד ר"ל והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת.

**לכן פשוט שצריך לעשות סידורים שיהא אור בבית
לכבוד שבת בלי חילול השם, והוא בכלל הוצאות שבת.**

נסים קרליץ

כבר אין גרסה שלמה של חשבון הנפש הזה
הוא רק יסודות של חשבון הנפש
ואם אתה רוצה לדעת עוד יותר
על חשבון הנפש
אז תראה שיש הרבה מאוד
חשבונים שונים
והם כולם נשענים על
החשבון הזה.

זמן פשוט שבין אנשים סיניזציון שלהם את הדת
שבין שם דת היא הלש, והוא דתו באצמא לש.

הרב ש. י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ד' מאיר 6, בני ברק

בס"ד, יום איסור גש

כב' תושבי העיר ביתר שיחיו
הנני בזה לחזק ולאמץ את ההשתדלות לסדר חשמל בשבת בלי חשש של חילול שבת וחילול
שם שמים, וההשתדלות בזה עצמה היא קידוש ד'.
ואחתום בברכה להעוסקים במצוה זו והמקבלים עליהם הדבר שלא להשתמש רק בחשמל
כשר בשבת, יזכו שזכות השבת תגן עליהם להנצל מכל צרה.

נסים קרליץ

הנני מצטרף לבקשה הנ"ל לשם מצוה

בעה"ח שמואל הלוי ואזנר

כב' תושבי העיר ביתר שיחיו

הנני בזה לחזק ולאמץ את ההשתדלות לסדר חשמל בשבת בלי חשש של חילול שבת וחילול
שם שמים, וההשתדלות בזה עצמה היא קידוש ד'.

ואחתום בברכה להעוסקים במצוה זו והמקבלים עליהם הדבר שלא להשתמש רק בחשמל
כשר בשבת, יזכו שזכות השבת תגן עליהם להנצל מכל צרה.

נסים קרליץ

הריני מצטרף לבקשה הנ"ל לשם מצוה

בעה"ח שמואל הלוי ואזנר

מכתב ממרן הגד"ח קנייבסקי שליט"א

ב' צ"ה ר"ה סיון תשס"ה

כמו במלך דס' ה"ל סק"ד למאמץ אל הנס"ל לאמירת שבת
 והלכות אל יחלל יבנו לדעת גדולי ימלא ויבא לז
 המס"דים אל תסור אלמא דלא למירת שבת
 והלכות למיידים אל תהיה צריך מנחם ד' שבת ק"ל א'
 חיים קנייבסקי

בזאתי כחלני אצאת לכבוד שבת, ולשבת אין
 מפסיקים לוקח ומאן דז"ל שבת קדוה שבתא,
 (המכריזים אל תהיה שבת יחשן מהצו"ל ת"פ קנייבסקי)

בעז"ה רח"מ סיון תשס"ה
 כתב המ"ב בסי' רנ"ו סק"ב שהמזכים את הרבים בשמירת שבת ובהשגחה שלא
 יחללו יזכו לבנים גדולי ישראל ובכלל זה המסייעים לגנרטור שהוא בכלל שמירת
 שבת,
 והרשעים שמפריעים לזה השבת יפרע מהם ע"י שבת קי"ט א'
 חיים קנייבסקי

בדאי ראוי לעשות לכבוד שבת, ומשבת אין מפסיקים כלום ומאן דיזיף שבתא
 פרע"י שבתא, והמפריעים למצות שבת יחששו מהעונש
 חיים קנייבסקי

מכתב ממרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

בעזה"י י"ב טבת תשס"ו

כל מזונותיו של אדם קצובין מר"ה חוץ מהוצאות שבת ויו"ט שאמר הקב"ה לו עלי ואני פורע וכל המוסיף מוסיפין לו, כמ"ש בגמ' וכל המתעסקים בכבוד שבת ויו"ט יזכו לבנים גדולי ישראל כמש"כ המ"ב סי' רנ"ו סק"ב וחשמל לשבת כשר הוא בכלל זה בלי ספק. חיים קניבסקי

בעזה"י כ"ח כסליו תשס"ו

כל העוזרים והמסייעים לסדר חשמל כשר לשבת בלי חילול שבת הוא בכלל הוצאת שבת ויו"ט שהקב"ה אמר לו עלי ואני פורע וידוע כמה השתדל החזו"א זצ"ל על זה, והעוסקים בזה יזכו עבור זה לבנים גדולי ישראל כמש"כ המ"ב סי' רנ"ו סק"ב ומאן דיזיף שבתא פרע"י שבתא. חיים קניבסקי

בעזה"י בודאי מצוה רבה לסדר הגנרטור לינצל מחילול ה', ומעשה שבת וזה בכלל צרכי שבת שהקב"ה הבטיח לשלם וכל העוזרים והמסייעים יתברכו ברכת השבת כי היא מקור הברכה ומאן דיזיף שבתא פרע"י שבתא. חיים קניבסקי

ג.א. מצטרף א.ל. שטינמן

כ"ח כסליו תשס"ו

הא מוסיף ומוסיף לומר חתן בשר אלה לי
חילול שבת הוא דברא חלילה לזוג אלקה
ואני און אי טעם סוכר יקור כשר האלק יחצו
ב"ל לו 15 ומציק דבר ילד מדויג לו אפע קא
ילמד מנצח הא"ז ס' רנ"ו קד' אמן ד"ר 4 קדמו
קנ"ז קדמו ח"ס קניבסקי

בעזה"י כ"ח כסליו תשס"ו

כל העוזרים והמסייעים לסדר חשמל כשר לשבת בלי חילול שבת הוא בכלל הוצאות שבת ויו"ט שהקב"ה אמר לו עלי ואני פורע וידוע כמה השתדל החזו"א זצ"ל על זה והעוסקים בזה יזכו עבור זה לבנים גדולי ישראל כמש"כ המ"ב סי' רנ"ו סק"ב ומאן דיזיף שבתא פרע"י שבתא. חיים קניבסקי

קריאה קדושה

באתי בזה בקריאה נאמנה לכל הזהירים בכבוד השבת וקדושתה, ומדקדקים בשמירתה כלליה ופרטיה, בדבר ההצטרפות להיות מנויים על הגנרטור החדש שהוקם בשכונתנו לאחרונה, לכבוד ש"ק.

וכבר ידועים דבריו של מרן החזו"א זצוק"ל בדבר השימוש בחשמל הנעשה תוך חילול ש"ק, הן מצד מעשה שבת והן מצד חילול ה', וב"ה בשנים האחרונות התארגנו בהרבה שכונות בירושלים ת"ו, להתקין גנרטור מקומי לספק אלקטרי כשר למהדרין בימי שבת ומועד, בעידודם וברכתם של גדולי ישראל.

על החרדים לכבוד השבת וקדושתה, אשר נדבה רוחם להנהיג את השבת באלקטרי כשר למהדרין, אנא הזדרזו להצטרף למפעל גדול זה, להשליט קדושת השבת לכבוד הי"ת בשכונתנו ובתינו.

הכו"ח לכבוד השבת וקדושתה

חיים פינחס שיינברג

הנני מצטרף בכל לב להדבר החמור והנשגב הנ"ל, ביסוד שמירת וקדושת השבת, ואין צורך להאריך ובפרט לבני תורה על חומר הענין. וכל אחד ואחד יזדרז ויתאמץ בכל כוחו למען קדושת השבת.

הכותב וחותם לכבוד וקדושתה והלכתא בשבת מלכתא

שמואל באאמור"ר גאון ישראל מוה"ר שלמה זלמן זללה"ה אויערבאך

בקריאה של גדולי ומאורי הדור שליטי"א

מוטלת החובה על וועדי הבתים להתחבר לחשמל כשר בשבת

בקריאה מיוחדת [המצורפת בזה] של מרן הגר"י קרליץ שליטי"א שאליה הצטרפו, מרן ורבנן גדולי הדור שליטי"א ובראשם מרן הגר"י אלשיך שליטי"א ומרן הגר"י קנייבסקי שליטי"א ומרן הגר"י קרליץ שליטי"א, לוועדי הבתים להצטרף לתאורה הכללית בחדרי המדרגות בשבתות ובחגים לחשמל כשר בשבת.

בעקבות פנייתם של קבוצת אברכים תושבי קרית ספר לגדולי הדור כדי לברר את החיוב המוטל על וועדי הבתים בענין צירוף החשמל הכללי בבנינים לחשמל כשר, יצאו מרן ורבנן שליטי"א בקריאה נרגשת לפעול ע"מ לצרף גם את צריכת החשמל הכללית בבנין לגנרטור כאמור.

בקריאתם מוסיפים כי בזכות השבת שמזונותיו של אדם קצובין לו וכו' על אף ההוצאה הכספית הכרוכה בכך אף אחד לא ינוק.

קריאת הקודש עוררה הדים רבים בקרב ציבור תושבי העיר בפרט שהתשובה ניתנה במענה לפנייתם, וכן בכל ריכוזי הציבור החרדי ברחבי הארץ על פסק ההלכה הברור המחייב לפעול בענין גם למען הכלל, ובכך שיש להתחבר באופן מידי לגנרטור ולא לחשוש ח"ו לשום הפסד ממנו שיכול להיגרם בעקבות כך.

הרב ש. י. נסים קרליץ
רמת אהרן
רח' ר' מאיר 6, בני ברק

בס"ד, יום ג' ט"ו אלול

הנני מצהיר כי הפעילות של וועדי הבתים
לשבת גנרטור לשבת לשימוש
הכללי של הבניין.
ובודאי שלא יגרם להם הפסד
משמירת שבת, וכמו שהבטיחו חז"ל
כל מזונותיו של אדם קצובין לו חוץ
מהוצאות שבת ויו"ט וכו'

ניסים קרליץ
א.י.ל. שטיינמן

מיכל יהודה ליפקוביץ
חיים קניבסקי

יוסף שלום אלישיב

הנני מצהיר כי הפעילות של וועדי הבתים
לשבת גנרטור לשבת לשימוש
הכללי של הבניין.
ובודאי שלא יגרם להם הפסד
משמירת שבת, וכמו שהבטיחו חז"ל
כל מזונותיו של אדם קצובין לו חוץ
מהוצאות שבת ויו"ט וכו'

ניסים קרליץ
א.י.ל. שטיינמן

מיכל יהודה ליפקוביץ
חיים קניבסקי

יוסף שלום אלישיב

מדברי הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל והגראי"ל שטיינמן שליט"א

[נלקט ממה שכתבו בשנים תשס"ד - תשס"ו בנושא הקמת גנרטור]

זכות שמירת שבת כהלכתו יגן על כל
תושבי העיר בכל הברכות האמורות לעושי
רצונו ית"ש

אהרן יהודה לייב שטיינמן

זכור שמינת עזת נהל נגד יגן
שכ כל תלמידי העיר קבלו הדינא
המיוחדת הזאת בליל ית"ש
אחרי שנתו של מלך ישראל

אברהם זכור שמינת עזת נהל נגד יגן
שכ כל תלמידי העיר קבלו הדינא
המיוחדת הזאת בליל ית"ש
אחרי שנתו של מלך ישראל

אצטרף ברכתי לכל או"א שישתתף בעזרתו להקים תאורה חשמלית
כשר לשבת קודש שהוא מקור הברכה שכולם יתברכו בכל טוב
מיכל יהודה ליפקוביץ
ג"א נטפל לעושי מצוה אהרן יהודה לייב שטיינמן

ליקוטים מדברי רבותינו

הגאון ר' זעליג ראובן בענגיס זצ"ל ראב"ד עיה"ק ירושלים תובב"א - "...אשר העמיק והרחיב בד"ת
להחמיר בזה ביום השבת קודש הדברים נכונים מאוד נגדה נא מה שהעיוז איזה מקילים לחדש מעמים שונים
בהאי דינא בדברי הבל, ואפריון נמתי' להרה"ג הנ"ל שמבאר היטב הלכה זו בדברי פי חכם חן וכו'. (מתוך
הסכמה לספר החשמל לאור ההלכה - הודפס כתי"ק בספר 'מעילו של שמואל')
והגאון האדיר מוה"ר זליג ראובן בענגיס זצ"ל אמר שיש גם לאסור מלהשתמש בחשמל בשבת משום
דמסייע ידי עובדי דבזה שמשתמשים בחשמל בשבת יש להם הרווחה. (החשמל לאור ההלכה עמ'
קכה)

הגאון ר' פנחס עפשטיין זצ"ל, ראב"ד עיה"ק ירושלים תובב"א - "וכיון להלכה כפי שאנו מורים ובאים
מכבר השנים וכפי שגם אני ראיתי בעיני ושמעתי באוני בבקורי עם עוד חבר אברכים ת"ח גדולים מצוינים
גם בידיעות כל פרטי היצירה של זרם אור העלעלקטרי עוד בתחלת תש"ט בשעה שהי' עוד סכנה גדולה ליסע
בתחנת הכח העלעלקטרי אחורי הרכבת הרחוקה בירושלים כידוע, ועלתה המסקנה בידינו שאסור באיסור

גמור להדליק מע"ש ולהנות לאורה ומכ"ש שנעשה כל המלאכות וכל החילולי שבת קודש הנוראים ע"י פושעי ישראל, ובשום אופן לא רצו ההנהלה להסכים שיעשו ע"י נכרים ולהקל האיסור, ובלא שום תחבולות של הדלקת נר או מנורת נפט שבמלה באלף לגבי האור של העלעקטרי ושרגא במיהרא מאי מהני.

ויהי נועם ה' עליו ומעשה ידיו יכונן ואשרי הדור הנשמעים ויפסיקו כולם מלהשתמש ביום ע"ק ויו"ט וכדאי הם ע"ק ויו"ט לאבד עלי' השתמשות הנאה זו, ובפרט בדור פרוץ בחילולי שבת כ"כ גדולים ועצומים בציבור ובפרהסיא, לדאבון לבנו בפצעים עמוקים ונוראים, צריכים לקדש שם שמים ויסוד היהדות ולא לצאת בשום התרים פורחים, ולא לסגוד לכל אשר מקלו יגיד לו, וקיצרתי." (מתוך הסכמתו לספר מאורות נתן)

כ"ק אדמו"ר מסטאמר זי"ע, בעל "ויואל משה" - בארץ ישראל אשר בעוונותינו הרבים השתלמו כופרים עליה וכח זרם החשמל בשבת קודש באה ע"י פועלים יהודים המחללים שבת רח"ל בפרהסיא, היתה דעתו להלכה שאסור להנות שם באור זה בשבת קודש. (הנהגות קודש, עמוד י"ג אות י"ד)

וסיפר רבינו אשר אביו הק' לא השתמש באור העלעקטרי גם בימי החול, באומרו שהיות ובשב"ק אינו משתמש בה רק בנרות של נאפט וכדו' שאורם כהה מאור העלעקטרי, אין ברצונו שבימי החול יהי' מאור בביתו יותר מביום שב"ק, ע"כ השתמש רק לאור הנפט וכדו'. (מושיען של ישראל עמ' 123)

רבינו הי' נוהג כל ימיו כדעת אביו הק' שהי' מחמיר מאד שלא להשתמש באור העלעקטרי בשבת קודש. (שם עמ' 122)

הגאון ר' שלמה זעפראני שליט"א - מכתב מיב' תמוז תשע"ב - "ברכות עד בלי די על חיוזק שמירת השבת הנעשה בעירנו בענין ההשתמשות בחשמל בש"ק, שכפי שמפורסם לכל כמה מסר מרן החו"א וצוק"ל נפשו בעד חיוזק זה. ובהיותי יוצק מים עם על ידי כמוהר"ר הגרב"צ אבא שאול וצ"ל זכורני כי תמיד ביטל דעתו הרמה לדעת מרן החו"א בכל דבר גדול וקטן ובפרט בעניני שבת החמורים התלויים בשערה.

ובודאי כי הוצאות על ענין זה נכללים בהוצאות שבת ויו"ט, ובכללם תחול הברכה על העושה כך, וכי למצוה תיחשב להפריש מכספי מעשר לצורך ענין נעלה וגדול זה. ביקרא דאורייתא, שלמה זעפראני."

הגאון ר' יהודה עדס שליט"א, ראש ישיבת "קול יעקב" - לשאלתי אודות שימוש בחשמל בשבת, נענית לאיסור, ולבקשתי לכתוב לי את דעתו אמר שאינו מסכים מאחר ואינו פוסק וג"כ לא חקר את הענין לידע אם אסור או לא אלא שידוע ממה ששמע שכידוע מרן החו"א אוסר משום חילול השם ויש החולקים ואוסרים משום מעשה שבת וע"כ בביתו וכן בישיבתו מעולם לא השתמשו בחשמל בשב"ק אף קודם עידן הגנרטורים בתחילה הי' רק נרות ואח"ז לוקסים ואח"ז מצברים והי' חושך וחם כי לא הי' מזגנים ורק בשנים האחרונות שהתחברו לגנרטור יש חשמל רגיל בשבת קודש כולל מזגנים וכו' מגנרטור המספק חשמל כשר ליעיבה וכן לביתו וע"כ לשואלים הוא מורה לאיסור אמנם אינו מסכים לפרסם פסק הלכה בזה כיון שאינו פוסק. (המו"ל של קונטרס "ליקוט מפי ספרים וסופרים" זכרון יעקב)

הגאון ר' משה מרדכי קארפ שליט"א, בעמה"ס הלכות חג בחג ועוד - ציטוט מספרו הלכות שבת בשבת ח"ד עמ' עדר - "י. שימוש בחשמל - חשמל המיוצר בשבת בחברת חשמל ע"י יהודים באיסור, אסור להשתמש בו בשבת, ואף לצורך לימוד ותפילה וכבר התריע החו"א שיש בכך משום חילול השם וראה במקורות אם יש להתיר מחמת חולים או פיקו"ל לבריא ליהנות ממנו. ולכן יראי ד' מקפידים שלא להשתמש בשבת רק בחשמל המיוצר ע"י גנרטור בהיתר עד שיתקן הדבר בס"ד עצהיו"ט ולא יהא בו חשש חילול שבת, ואין להתחשב בהוצאות בזה בהוצאות שבת חוץ לחשבון." ובהערה 37 כ' שהסכים הגריש"א וצ"ל שאסור לבריאם להשתמש מחמת גזירה שמא ירבה בשבילו וז"ל "וראה שם הע' 32 שהסכים לסברא זו מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א ועפ"ז נפל בבירא ההיתר לשימוש בחשמל משום חולים."